

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 2019-2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΔΗΛΩΣΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	4
Στρατηγικές Επιδιώξεις	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΔΗΛΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	11
Διαχείριση των Δημόσιων Οικονομικών.....	11
Μακροοικονομικό Περιβάλλον.....	12
Μακροοικονομικές Εξελίξεις - 2017	12
Τρέχουσες Οικονομικές Εξελίξεις - 2018.....	14
Μεσοπρόθεσμες Προοπτικές Κυπριακής Οικονομίας 2019-2021	16
Διεθνείς Υποχρεώσεις	17
Δημόσια Οικονομικά.....	18
Δημοσιονομική Κατάσταση - Γενική Κυβέρνηση	18
Βιωσιμότητα Δημόσιου Χρέους.....	27
Κεντρική Κυβέρνηση - Κρατικός Προϋπολογισμός 2019 και ΜΔΠ 2019-2021	30
Ανάλυση Κινδύνων	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΔΗΛΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	34
Μεταρρυθμίσεις στη Γενική Κυβέρνηση και στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα	34
Γενικοί Στόχοι και Δράσεις	35
Κατευθυντήριες Γραμμές	40
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	41
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	42
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ.....	47
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV	49

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΣΠΔΠ) προσδιορίζει και παρουσιάζει συνολικά τις βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης για την επόμενη τριετία.

Το ΣΠΔΠ 2019-2021, είναι το έκτο στη σειρά που ετοιμάζεται, δύο περίπου έτη μετά την έξοδο της κυπριακής οικονομίας από Μακροοικονομικό Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής που ολοκληρώθηκε επιτυχώς το Μάρτιο του 2016. Σε συνέχεια της ομαλοποίησης της οικονομίας και της επίτευξης θετικών ρυθμών ανάπτυξης αρχής γενομένης το 2015, για πρώτη φορά από το 2011, βασικός άξονας στρατηγικής της κυβέρνησης για τα επόμενα χρόνια είναι η εδραίωση της ανάπτυξης της οικονομίας και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Κλειδί αποτελεί η αποτελεσματική αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει ο χρηματοπιστωτικός τομέας, με ιδιαίτερη έμφαση τα υψηλά μη εξυπηρετούμενα δάνεια, μια από τις τελευταίες προκλήσεις, δημιουργήματα της υπέρμετρης ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού τομέα κατά τη δεκαετία 2002-2012. Η εφαρμογή βασικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, η εδραίωση της μακροοικονομικής σταθερότητας, η αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του κράτους σε επενδυτική βαθμίδα και η προσέλκυση ξένων επενδύσεων αποτελούν κλειδί για την επίτευξη των βασικών αξόνων στρατηγικής της Κυβέρνησης. Έχει ήδη επιτευχθεί σημαντική πρόοδος προς την κατεύθυνση αυτή αλλά παραμένουν σημαντικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Το ΣΠΔΠ 2019-2021, όπως καθορίζεται από τον περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο (Νόμος Αρ.20(Ι)/2014), αποτελείται από τρεις Δηλώσεις-Κεφάλαια. Το Κεφάλαιο 1, "**Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής**" (ΔΚΣ), αναλύει το ευρύτερο πλαίσιο της κυβερνητικής αναπτυξιακής πολιτικής για την περίοδο 2019-2021. Μέσω του προσδιορισμού των πολιτικών προτεραιοτήτων της Κυβέρνησης για καθορισμό του αναπτυξιακού μοντέλου της οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και τις εξελίξεις και προοπτικές σε διεθνές επίπεδο, η ΔΚΣ περιγράφει σε ποιους τομείς θα πρέπει να δοθεί έμφαση μέσω της προώθησης, μεταξύ άλλων, σημαντικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για την επίτευξη μιας βιώσιμης και με στέρεες βάσεις ανάπτυξη που θα οδηγήσει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η ΔΚΣ αποτελεί τη βάση για την ετοιμασία των Στρατηγικών Σχεδίων των Υπουργείων που θα προσδιορίζουν τις πολιτικές τους σε επίπεδο τομέων και υποτομέων για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων. Η ΔΚΣ λαμβάνει επίσης υπόψη το Πρόγραμμα Διακυβέρνησης του Προέδρου της Δημοκρατίας, τη Στρατηγική για την Ευρώπη 2020, τους πολιτικούς προσανατολισμούς του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, καθώς και τις Ειδικές ανά χώρα Συστάσεις του Συμβουλίου.

Στο Κεφάλαιο 2, "**Δήλωση Δημοσιονομικής Στρατηγικής**" (ΔΔΣ) παρουσιάζονται οι πρόσφατες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές εξελίξεις, καθώς και οι μεσοπρόθεσμες προβλέψεις για την περίοδο 2019-2021 και το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο, με τελικό στόχο τον καθορισμό των ανώτατων οροφών δαπανών για κάθε Υπουργείο και ανεξάρτητη υπηρεσία. Στόχος της δημοσιονομικής στρατηγικής είναι η διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών, η επίτευξη των προτεραιοτήτων πολιτικής σύμφωνα με τη ΔΚΣ, η βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων οικονομικών μέσω της ανακατανομής των δημοσίων δαπανών προς κατηγορίες με υψηλή προστιθέμενη αξία καθώς και η χρήση των περιορισμένων δημοσίων πόρων αποδοτικά, αποτελεσματικά και με διαφάνεια.

Στο Κεφάλαιο 3, "**Δήλωση Πολιτικής Απασχόλησης**" (ΔΠΑ), προσδιορίζεται η πολιτική για την αποτελεσματική διαχείριση των ανθρώπινων πόρων στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα στο πλαίσιο των στόχων της δημοσιονομικής πολιτικής, ενώ περιλαμβάνονται και οι πολιτικές που αφορούν στη βελτίωση της διαφάνειας, αποδοτικότητας και παραγωγικότητας, καθώς και της περαιτέρω ανάπτυξης και αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού.

Η κυπριακή οικονομία επέστρεψε από το 2015 σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης οι οποίοι αντανakλώνται σε σημαντική μείωση της ανεργίας. Η σταθεροποίηση της οικονομίας έχει στηριχθεί σε πολιτικές που οδήγησαν σε ανάκαμψη των επενδύσεων και της ιδιωτικής κατανάλωσης καθώς και στην προσήλωση σε μια συνετή δημοσιονομική πολιτική, φιλική προς την ανάπτυξη. Οι εξελίξεις αυτές παρέχουν το υπόβαθρο για την ενίσχυση της δυναμικής που έχει δημιουργηθεί και τη διασφάλιση μιας βιώσιμης ανάπτυξης σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Εντούτοις, λόγω των προκλήσεων απαιτούνται συστηματικές και συντονισμένες προσπάθειες τόσο από το κράτος όσο και από όλους τους φορείς οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας για περαιτέρω εμπέδωση και βελτίωση των συνθηκών σταθερότητας και ανάπτυξης. Οι προσπάθειες αυτές, λειτουργώντας σε συνέργεια και συνέπεια μεταξύ τους, θα μπορέσουν να οδηγήσουν στην επίτευξη των ευρύτερων μεσοπρόθεσμων αναπτυξιακών στόχων που έχει θέσει η Κυβέρνηση για την επόμενη πενταετία.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατά την προηγούμενη πενταετία, βασική προτεραιότητα αποτέλεσε η επαναφορά της εμπιστοσύνης στην κυπριακή οικονομία, μέσω της σταθεροποίησης και επαναδραστηριοποίησης της. Η συλλογική προσπάθεια εστιάστηκε στη σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, στη διόρθωση των ανισορροπιών στα δημόσια οικονομικά καθώς και στην υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, έτσι ώστε να τεθούν υγιείς βάσεις για ανάκαμψη και δημιουργία θέσεων εργασίας, μέσα σε συνθήκες κοινωνικής συνοχής. Τα αποτελέσματα των μεταρρυθμίσεων που προωθήθηκαν οδήγησαν στην ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας με ρυθμούς ανάπτυξης που από το 2016 έχουν ξεπεράσει τον μέσο όρο της ΕΕ, με πολύ θετικές προοπτικές και για τα επόμενα χρόνια. Είναι απαραίτητο όμως να διατηρηθεί και να ενδυναμωθεί η δυναμική των πιο πάνω μεταρρυθμίσεων και ταυτόχρονα κρίνεται αναγκαία η υλοποίηση σημαντικών πρόσθετων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που θα οδηγήσουν σε βελτίωση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα δημοσιονομικά περιθώρια, είναι εξαιρετικά σημαντικό οι ετήσιοι Προϋπολογισμοί και το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο να αντικατοπτρίζουν τις στρατηγικές κατευθύνσεις της κυβέρνησης όπως αυτές καταγράφονται στις προγραμματικές δηλώσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας και αντανakλώνται στο Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη και το Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα. Τα μέτρα και οι δράσεις θα πρέπει να έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή προστιθέμενη αξία και είναι άμεσα συναρτώμενες με τους στρατηγικούς στόχους της κυβέρνησης για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Η Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής θέτει τις βασικές στρατηγικές επιδιώξεις οι οποίες θα πρέπει να διέπουν την κατανομή των πόρων του Προϋπολογισμού για την περίοδο 2019-2021. Μια βασική αρχή των στρατηγικών κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων πολιτικής είναι η διασύνδεση τους με τους δημοσιονομικούς στόχους. Λόγω των περιορισμένων δυνατοτήτων εσωτερικής χρηματοδότησης, αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα η διασφάλιση της βέλτιστης αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων ευρωπαϊκών κονδυλίων και άλλων εξωτερικών πόρων και η διασύνδεση των προτεραιοτήτων χρηματοδότησης με τους στρατηγικούς στόχους του κράτους.

ΝΕΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

1. Ανάπτυξη και Επιχειρηματικότητα

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, η διαφοροποίηση και αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης, η αύξηση της αποδοτικότητας της Δημόσιας Υπηρεσίας και η βελτίωση της αποδοτικότητας των διαδικασιών για απονομή δικαιοσύνης αποτελούν τους βασικούς άξονες πολιτικής που θα στηρίξουν την ανάπτυξη και την απασχόληση σε σταθερή βάση.

Σημαντικό στόχο αποτελεί η στήριξη των τομέων στους οποίους η Κύπρος έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα και οι οποίοι μπορούν να αποτελέσουν τους κύριους άξονες ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στις ακόλουθες πολιτικές και έργα:

- Υλοποίηση **ολοκληρωμένης στρατηγικής στον τομέα του Τουρισμού**, στα πλαίσια των εισηγήσεων των μελετών που έχουν ολοκληρωθεί, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, μείωση της εποχικότητας και αύξηση της προστιθέμενης αξίας του τομέα. Εστίαση των μέτρων κυρίως στην ανάπτυξη ενός ισχυρού “brand”, στην αναβάθμιση και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος με έμφαση στην τοπική διάσταση, στην πολιτιστική κληρονομιά, στο φυσικό περιβάλλον και τη δημιουργία νέων τύπων αναπτύξεων θα επιτρέψει τη μετατροπή της Κύπρου σε τουριστικό προορισμό υψηλής στάθμης. Η υλοποίηση σημαντικών για τον τουρισμό υποδομών όπως το πολυθεματικό καζίνο και οι νέες μαρίνες αναμένεται να έχουν σημαντική συνεισφορά στον τομέα.

Παράλληλα, κλειδί αποτελούν η προώθηση μέτρων για τη μεταρρύθμιση του **ρυθμιστικού πλαισίου του τομέα του Τουρισμού** και ο ανασχεδιασμός των διαδικασιών με στόχο τον εκσυγχρονισμό του και μείωση του διοικητικού φόρτου τόσο για τον ιδιωτικό όσο και για τον δημόσιο τομέα. Στο πλαίσιο αυτό θα προωθηθεί η εισαγωγή νέων κριτηρίων ανταγωνιστικής κατάταξης των τουριστικών μονάδων και η δημιουργία νέων τύπων αναπτύξεων. Η προωθούμενη δημιουργία Υφυπουργείου Τουρισμού θα ενισχύσει τη διακυβέρνηση του τομέα, με στόχο την ολιστική αντιμετώπιση της αναδιάρθρωσης και αναβάθμισης του.

- Επέκταση του **ναυτιλιακού τομέα** μέσω της υιοθέτησης νέων μέτρων για περαιτέρω ανάπτυξη του κυπριακού νηολογίου και του ναυτιλιακού συμπλέγματος της Κύπρου. Η ανάθεση της λειτουργίας του Λιμανιού της Λεμεσού σε στρατηγικούς επενδυτές με πολύ θετικές επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία καθώς και η ανάθεση της λειτουργίας του Λιμανιού της Λάρνακας, αποτελούν σημαντικές εξελίξεις στον τομέα των μεταφορών και της ναυτιλίας. Η αναβάθμιση της διακυβέρνησης του τομέα με τη σύσταση του Υφυπουργείου Ναυτιλίας θα ενδυναμωθεί με την αύξηση της αποδοτικότητας του Υφυπουργείου μέσω της αναδιάρθρωσης και ψηφιοποίησης του. Παράλληλα, η χάραξη και υλοποίηση νέας στρατηγικής προβολής του τομέα καθώς και νέας επικοινωνιακής στρατηγικής θα δώσει περαιτέρω ώθηση μέσω και της ενίσχυσης της διεθνούς φήμης της κυπριακής σημαίας.
- Στήριξη του **πρωτογενή τομέα και ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας, της υδατοκαλλιέργειας, της βιοκαλλιέργειας και των βιομηχανικών προϊόντων γεωργικής προέλευσης** μέσα από τα

ευρωπαϊκά προγράμματα, κίνητρα και άλλες κρατικές επιδοτήσεις με στόχο την ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση του τομέα. Μέτρα για ενδυνάμωση της θέσης του αγρότη στην αλυσίδα παραγωγής και διάθεσης και ενίσχυση της συμβολαιακής γεωργίας. Έμφαση στην αναβάθμιση της ποιότητας και την προώθηση των κυπριακών παραδοσιακών προϊόντων και κατοχύρωσης της προέλευσης για σειρά προϊόντων. Βελτίωση της σήμανσης των γεωργικών προϊόντων με αναδιοργάνωση των διαδικασιών τυποποίησης και εμπορίας. Ενθάρρυνση επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες και μεγαλύτερης κλίμακας παραγωγή.

- Προώθηση της **πράσινης ανάπτυξης** και της δημιουργίας πράσινων θέσεων εργασίας. Επενδύσεις στους τομείς της διαχείρισης αποβλήτων, της μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου και της αξιοποίησης του ανακυκλωμένου νερού. Ενίσχυση των δράσεων για την πλήρη αντικατάσταση του γραμμικού με το κυκλικό μοντέλο, με στόχο την επίτευξη της κυκλικής οικονομίας με μηδενικά απόβλητα. Υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες στους τομείς της γεωργίας, του τουρισμού, των υδάτων, των θαλασσών, της βιοποικιλότητας, των δασών, της αλιείας, της υγείας και της ενέργειας. Υλοποίηση διαχειριστικών σχεδίων για προστασία των χώρων κοινοτικής σημασίας και ζωνών ειδικής προστασίας στα πλαίσια της Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα. Ήπια αξιοποίηση των περιοχών της χερσονήσου του Ακάμα μέσω νέου τοπικού σχεδίου.
- Ανάπτυξη και αξιοποίηση των **ενεργειακών αποθεμάτων σε υδρογονάνθρακες στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου**, προώθηση της δημιουργίας ανεξάρτητων υποδομών υποδοχής και επεξεργασίας LNG και ανάπτυξη του έξυπνου δικτύου διανομής φυσικού αερίου. Παράλληλα, **ενίσχυση των προοπτικών των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ)**, ιδιαίτερα μέσω της αξιοποίησης του πλεονεκτήματος της ηλιακής ενέργειας με υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης. Εντατικοποίηση των δράσεων για πιο αποτελεσματική χρήση της ενέργειας και μείωση του κόστους παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, που σε συνδυασμό με το άνοιγμα της ανταγωνιστικής αγοράς ενέργειας αναμένεται ότι θα παρέχει πολλαπλά οφέλη για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Η άρση της ενεργειακής απομόνωσης της Κύπρου με την προώθηση υποδομών για τη διασύνδεση της με τα διευρωπαϊκά δίκτυα ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου παρέχει δυνατότητες διασυνοριακού εμπορίου και περαιτέρω διεξόδου των ΑΠΕ.
- Εκσυγχρονισμός και περαιτέρω ενίσχυση του τομέα των **επαγγελματικών υπηρεσιών** ο οποίος αποτελεί σημαντικό μέρος των εξαγωγών της Κύπρου, με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη και επέκταση του σε νέους κλάδους και αγορές. Αξιοποίηση του νέου θεσμικού πλαισίου για τη διαχείριση των επενδυτικών ταμείων, διεύρυνση της βάσης των συμφωνιών στον τομέα της αποφυγής διπλής φορολογίας, προώθηση της Κύπρου ως διεθνές επιχειρηματικό κέντρο και βελτίωση και εκσυγχρονισμός του νομικού, θεσμικού και φορολογικού πλαισίου. Περαιτέρω προώθηση νέων τομέων για διεύρυνση της βάσης υπηρεσιών όπως η εξαγωγή τηλεπικοινωνιών και υπηρεσιών πληροφορικής και ενθάρρυνση της ανάπτυξης τομέα καινοτόμων εταιρειών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (Fintech).
- Ανάπτυξη και υλοποίηση της νέας **Εθνικής Βιομηχανικής Πολιτικής** με στόχο την ανάπτυξη μιας “έξυπνης” και τεχνολογικά ανεπτυγμένης βιομηχανίας με ενισχυμένη συμμετοχή στο ΑΕΠ. Ενίσχυση των ψηφιακών και βιομηχανικών δεξιοτήτων, ενσωμάτωση βασικών τεχνολογιών, επενδύσεις στην έρευνα και στην καινοτομία με στόχο την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, καθώς και προώθηση βιομηχανιών με έντονο εξαγωγικό προσανατολισμό.

- Παράλληλη υλοποίηση μέτρων για **υποβοήθηση των εξαγωγών**, περιλαμβανομένων της βελτίωσης της εξωστρέφειας και εξαγωγικής ικανότητας των επιχειρήσεων, της διείσδυσης σε ξένες αγορές, της αποτελεσματικής αξιοποίησης των εμπορικών κέντρων στο εξωτερικό και της ανάπτυξης της οικονομικής διπλωματίας.

Πέραν των πιο πάνω τομεακών προτεραιοτήτων προωθούνται σειρά οριζόντιων πολιτικών για τη διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας και την προώθηση της ανάπτυξης και επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο του νέου αναπτυξιακού μοντέλου:

Η ενίσχυση της **Έρευνας και Καινοτομίας** θα συμβάλει στη διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας της χώρας κυρίως μέσω της ερευνητικής κοινότητας και του επιχειρηματικού κόσμου ιδιαίτερα μέσω της μετατροπής της επιστημονικής τεχνογνωσίας και επινοήσεων που παράγεται στα Δημόσια Ακαδημαϊκά Τριτοβάθμια Ιδρύματα σε εμπορεύσιμα προϊόντα ή υπηρεσίες με τη συμμετοχή του επιχειρηματικού τομέα. Για τον σκοπό αυτό θα υιοθετηθούν βελτιώσεις του πλαισίου διακυβέρνησης και θα προωθηθούν τα κέντρα αριστείας και άλλες ερευνητικές υποδομές, αξιοποιώντας και τους πόρους που παρέχονται από τα ευρωπαϊκά προγράμματα.

Η **επιχειρηματικότητα** πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω. Η Δήλωση Πολιτικής για την Ενίσχυση του Επιχειρηματικού Οικοσυστήματος στην Κύπρο έχει καταστήσει την προώθηση της επιχειρηματικότητας μια σημαντική προτεραιότητα της Κυβέρνησης, αναγνωρίζοντας τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει η επιχειρηματική κοινότητα στην οικονομική δραστηριότητα και ανάπτυξη. Στα πλαίσια της Δήλωσης Πολιτικής θα προωθηθούν πρόσθετες δράσεις για την καλλιέργεια επιχειρηματικής κουλτούρας, τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την επιχειρηματική καινοτομία, την ενίσχυση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση και την διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά.

Μεταξύ άλλων θα συνεχιστεί η στήριξη της νεανικής και γυναικείας επιχειρηματικότητας, των νεοφυών επιχειρήσεων, της αναδιοργάνωσης και τεχνολογικής αναβάθμισης των επιχειρήσεων, καθώς και του ηλεκτρονικού εμπορίου.

Θα προωθηθεί επίσης η κοινωνική επιχειρηματικότητα στο πλαίσιο νέου κανονιστικού πλαισίου που θα διέπει τη σύσταση και λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων.

Πρόσθετα, ενέργειες για διευρυμένη συμμετοχή στα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και περαιτέρω αξιοποίηση των ευκαιριών χρηματοδότησης, ιδιαίτερα για τις ΜΜΕ, θα δώσουν ώθηση και σε νέες μορφές επιχειρηματικότητας.

Για την ενδυνάμωση της οικονομίας θα υιοθετηθεί και υλοποιηθεί νέα **Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική**, η οποία θα στοχεύει στην μετατροπή της Κύπρου σε περιφερειακό κέντρο παροχής δορυφορικών επικοινωνιών, στην αναβάθμιση της ψηφιακής συνδεσιμότητας της Κύπρου καθώς και στην προώθηση της ευρυζωνικής σύνδεσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Θα προωθηθεί επίσης περαιτέρω η ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων μέσω προγραμμάτων κατάρτισης σε όλη την Κύπρο και όλο το φάσμα του πληθυσμού.

Η διεθνής ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας παρακολουθείται σε συστηματική βάση, με στόχο τον εντοπισμό των παραγόντων που την επηρεάζουν και τον καθορισμό μεταρρυθμίσεων που απαιτούνται για τη συνεχή βελτίωση της. Η σύσταση Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας θα συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη του στόχου αυτού.

2. Εκσυγχρονισμός του Κράτους

Η μεταρρύθμιση της Δημόσιας Υπηρεσίας, ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική και αποδοτική, αποτελεί προϋπόθεση για επιτυχημένη μετάβαση σε συνθήκες βιώσιμης ανάπτυξης, παροχή ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες και στήριξη των επιχειρήσεων.

Βασικές παράμετροι για την οριζόντια μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας αποτελούν η **συγκράτηση των κρατικών δαπανών και του κρατικού μισθολογίου**, η **ενίσχυση της ευελιξίας της δημόσιας υπηρεσίας** μέσω της κινητικότητας των δημοσίων υπαλλήλων για καλύτερη αξιοποίηση του προσωπικού, καθώς και η εισαγωγή νέου νομοθετικού πλαισίου αξιολόγησης των δημοσίων υπαλλήλων και επιλογής υποψηφίων για προαγωγές καθώς και η **αναδιοργάνωση κρατικών υπηρεσιών** με γνώμονα την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων

Παράλληλα, μέσα από το Σχέδιο Δράσης για Βελτίωση του Ρυθμιστικού Πλαισίου: «Απλά και Αποτελεσματικά», θα προωθηθεί περαιτέρω η **αναθεώρηση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου** και η απλοποίηση των διαδικασιών ώστε να ελαχιστοποιηθεί το διοικητικό κόστος και να διευκολυνθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα και οι επενδύσεις. Στόχο αποτελεί η υλοποίηση δράσεων απλοποίησης σε όλες τις κρατικές Υπηρεσίες και ιδιαίτερα εκείνες που επηρεάζουν άμεσα τις επιχειρήσεις και την εξυπηρέτηση του κοινού.

Υπάρχει επίσης ανάγκη για περαιτέρω χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στη δημόσια διοίκηση, προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα. Η υλοποίηση της **στρατηγικής για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση** στο πλαίσιο της γενικότερης ψηφιακής στρατηγικής, αποτελούν σημαντικές προτεραιότητες. Ως εκ τούτου απαιτείται η υλοποίηση δράσεων από όλα τα Υπουργεία που να στοχεύουν στην επέκταση και αναβάθμιση των πληροφοριών και υπηρεσιών που παρέχονται ηλεκτρονικά από το κράτος μέσω της ενιαίας διαδικτυακής πλατφόρμας «Αριάδνη». Θα πρέπει επίσης να προωθηθεί η διευκόλυνση της πρόσβασης του ιδιωτικού τομέα σε ηλεκτρονικές υπηρεσίες και της ηλεκτρονικής επικοινωνίας με το κράτος καθώς και διευκόλυνση των ηλεκτρονικών πληρωμών με στόχο τη διευκόλυνση της εξυπηρέτησης των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Η Αναδιάρθρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελεί προτεραιότητα για αντιμετώπιση των αδυναμιών που αντιμετωπίζει το σημερινό κατακερματισμένο μοντέλο. Με βάση την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και της λογοδοσίας, καθώς και με την ευρύτερη συνέργεια, τις εξοικονομήσεις και τις οικονομίες κλίμακας που θα αναπτυχθούν, η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα είναι σε θέση να προσφέρει μεγαλύτερο εύρος υπηρεσιών με πιο αποδοτικό και ποιοτικό τρόπο, να ανταποκρίνεται άμεσα και με μειωμένο διοικητικό φόρτο στις ανάγκες του πολίτη και της επιχείρησης και να δημιουργεί ένα καλύτερο περιβάλλον για τους δημότες της, χωρίς να αλλοιώνεται ο χαρακτήρας ή η πολιτιστική ταυτότητα του κάθε τόπου.

Η βελτίωση της αποδοτικότητας των διαδικασιών για απονομή δικαιοσύνης αποτελεί ψηλή προτεραιότητα με στόχο τη βελτίωση του χρόνου εκδίκασης αστικών υποθέσεων και ενίσχυση της

εκτέλεσης αποφάσεων. Θα προωθηθεί ο εκσυγχρονισμός των δικαστηρίων μέσω της αναδιοργάνωσης των δικαστικών δομών με τη μεταρρύθμιση του Ανώτατου Δικαστηρίου, των Επαρχιακών και Ειδικών Δικαστηρίων. Θα προωθηθεί επίσης η εκπαίδευση του δικαστικού δυναμικού μέσω της Σχολής Επιμόρφωσης Δικαστών, η αναθεώρηση των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας και η υλοποίηση έργου για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη. Επίσης θα προωθηθεί περαιτέρω η εξειδίκευση των δικαστηρίων με τη σύσταση Εμπορικού Δικαστηρίου και Δικαστηρίου Μικρών Διαφορών.

Η έλλειψη διαφάνειας και χρηστής διοίκησης και τα περιστατικά διαφθοράς αποτελούν σημαντικούς ανασταλτικούς παράγοντες για την οικονομική ανάπτυξη. Στο πλαίσιο της **Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς** που έχει καταρτιστεί, θα προωθηθεί επανασχεδιασμός των πολιτικών και νομοθετικός εκσυγχρονισμός με στόχο να διασφαλίζεται και να ενισχύεται η χρηστή διοίκηση, τόσο σε επίπεδο δημόσιας διοίκησης, όσο και σε επίπεδο εταιρικής διακυβέρνησης και να ενισχυθεί η διαφάνεια σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων και καθορισμού πολιτικής. Θα προωθηθεί ο νομοθετικός εκσυγχρονισμός και μια σειρά στοχευμένων δράσεων για την πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα περιλαμβανομένου και της δημιουργίας Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς, του Πλαισίου Προστασίας Μαρτύρων καθώς και της ρύθμισης επαφών lobbying.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

3. Ολοκλήρωση και πλήρης εφαρμογή ενός σύγχρονου κράτους πρόνοιας

Η επιδείνωση του οικονομικού περιβάλλοντος, που προήλθε από την χρηματοοικονομική κρίση και έπληξε την κυπριακή οικονομία το 2013 καθώς και η συνεπαγόμενη αύξηση των αναγκών κοινωνικής πρόνοιας, έθεσαν τη μεταρρύθμιση της πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας σε άμεση προτεραιότητα. Η νέα επιδοματική πολιτική στηρίζεται στην αρχή ότι το κράτος πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίσει ένα ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης σε όλους τους πολίτες που πραγματικά έχουν ανάγκη, ενώ παράλληλα να λαμβάνονται μέτρα για την ενεργοποίηση, ένταξη ή επανένταξη τους στην αγορά εργασίας. Η μεταρρύθμιση της πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας η οποία ξεκίνησε με την εισαγωγή του Θεσμού του Ελαχίστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) το 2014 συνεχίζεται και υλοποιείται από την Υπηρεσία Διαχείρισης Πολιτικής Πρόνοιας.

Παράλληλα, η δημιουργία ενιαίου μηχανογραφημένου μητρώου για τους δικαιούχους του ΕΕΕ λειτουργεί κανονικά με την καταχώρηση όλων των δικαιούχων του ΕΕΕ, παρέχοντας έτσι πολύτιμες δυνατότητες για παρακολούθηση και ανάλυση των στοιχείων που εξάγονται για τη διασύνδεση των παροχών με ενεργές πολιτικές απασχόλησης και για ισχυρά κίνητρα για ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας.

4. Εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος

Ο τομέας της παιδείας είναι καίριας σημασίας για την ανάπτυξη της οικονομίας και την στήριξη της κοινωνίας. Στον τομέα αυτό έχουν δρομολογηθεί μεταρρυθμιστικές δράσεις για την υλοποίηση

πολιτικών, που επιδιώκουν την αύξηση της αποτελεσματικότητας και την αναβάθμιση της ποιότητας του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος.

Σε αυτό το πλαίσιο υλοποιείται ολοκληρωμένος στρατηγικός σχεδιασμός, ο οποίος συμπεριλαμβάνει δράσεις που αφορούν την ανάπτυξη, επιμόρφωση και ποιοτική αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, της εκπαίδευση, τον εκσυγχρονισμό των διοικητικών δομών του εκπαιδευτικού συστήματος και των σχολικών μονάδων, την αναβάθμιση του περιεχομένου της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης και της τεχνικής εκπαίδευσης και βελτίωσης της ελκυστικότητας της, την ενίσχυση της διασύνδεσης με την αγορά εργασίας και τη στήριξη και ενίσχυση κάθε μαθητή.

Οι εξελίξεις στον ιδιωτικό τομέα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την προσέλκυση και επένδυση ξένων ακαδημαϊκών ιδρυμάτων συνεισφέροντας στην ουσιαστική ανάπτυξη του τομέα είναι πολύ ενθαρρυντικές. Η περαιτέρω ενδυνάμωση, αναβάθμιση και διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα συνεισφέρει στην κατάταξη της Κύπρου ως Περιφερειακό Εκπαιδευτικό Κέντρο. Η υπογραφή συμφωνιών αμοιβαίας αναγνώρισης τίτλων σπουδών και διακρατικών συμφωνιών στον τομέα της παιδείας συμβάλλουν προς την κατεύθυνση αυτή. Παράλληλα, θα ληφθούν μέτρα για διευκόλυνση των δημόσιων πανεπιστημίων να προσελκύσουν ξένους φοιτητές μέσα από την ανάπτυξη των υποδομών και των προγραμμάτων σπουδών τους, ενίσχυση της ερευνητικής τους δραστηριότητας και διασύνδεση τους με την αγορά και τις επιχειρήσεις. Θα αναπτυχθεί σειρά κινήτρων και παραχώρηση διευκολύνσεων για προσέλκυση αξιόλογων ξένων πανεπιστημίων για δημιουργία παραρτημάτων στην Κύπρο.

6. Μεταρρύθμιση στον τομέα της υγείας

Η μεταρρύθμιση στον τομέα της Υγείας η οποία στηρίζεται σε δύο αλληλένδετους στόχους που αφορούν την αυτονόμηση των δημόσιων νοσηλευτηρίων και την εισαγωγή του Γενικού Συστήματος Υγείας (ΓΕΣΥ) αποτελεί σημαντική προτεραιότητα.

Η διοικητική και οικονομική αυτονόμηση των δημοσίων νοσηλευτηρίων θα υλοποιηθεί στη βάση διεθνών βέλτιστων πρακτικών με στόχο να καταστούν τα δημόσια νοσοκομεία και κέντρα υγείας πιο ανταγωνιστικά σε περιβάλλον Γενικού Σχεδίου Υγείας (ΓΕΣΥ). Η διαδικασία της διοικητικής και οικονομικής αυτονομίησης των κρατικών νοσηλευτηρίων θα προηγηθεί χρονικά της εφαρμογής του ΓΕΣΥ.

Μέσα από την εφαρμογή του ΓΕΣΥ επιδιώκεται η αποτελεσματικότερη κάλυψη όλου του πληθυσμού σε ποιοτική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η βελτίωση της παρεχόμενης φροντίδας υγείας μέσω καλύτερης εφαρμογής ιατρικών πρωτοκόλλων που θα στηρίζονται σε διεθνή πρότυπα παροχής φροντίδας υγείας. Θα ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα ώστε από το 2019 να καλυφθεί η πρωτοβάθμια φροντίδα ενώ από το 2020 να επιτευχθεί η πλήρης ανάπτυξη του συστήματος. Παράλληλα, επιδιώκεται η καλύτερη διαχείριση των οικονομικών πόρων που κατανέμονται στην υγεία μέσω της αποδοτικότερης χρησιμοποίησης του ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού και των φαρμακευτικών σκευασμάτων καθώς και του ανθρώπινου δυναμικού στην υγεία. Όλα τα πιο πάνω θα υποστηρίζονται από το νέο σύστημα πληροφορικής του ΓΕΣΥ το οποίο είναι αναπόσπαστο μέρος της μεταρρύθμισης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΔΗΛΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Η δημοσιονομική πολιτική της κυβέρνησης έχει πετύχει τη δημοσιονομική προσαρμογή ισορροπώντας τις βραχυχρόνιες κυκλικές διακυμάνσεις με τους μακροχρόνιους στόχους βιωσιμότητας, προστατεύοντας ταυτόχρονα, τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Λαμβάνοντας υπόψη τη θέση της κυπριακής οικονομίας στον οικονομικό κύκλο, καθώς και την υπερκάλυψη των δημοσιονομικών στόχων που επιτεύχθηκε τα προηγούμενα χρόνια, ο γενικός στόχος της δημοσιονομικής στρατηγικής συνίσταται πλέον στη διατήρηση μιας συνετούς δημοσιονομικής πολιτικής, με διατήρηση υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων, διασφαλίζοντας τη μείωση του δημόσιου χρέους με ικανοποιητικούς ρυθμούς σε ικανοποιητικά επίπεδα. Οποιαδήποτε δημοσιονομικά περιθώρια προκύψουν σε σταθερή βάση, θα αξιοποιηθούν για ενίσχυση του δυναμικού ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας, μέσω επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Ο μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος σε διαρθρωτικούς όρους παραμένει αμετάβλητος (ισοσκελισμένο ισοζύγιο).

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Η διασφάλιση της δημοσιονομικής σταθερότητας αποτελεί σημαντικό παράγοντα πάνω στον οποίο μπορεί να κτιστεί και να ευημερήσει μακροπρόθεσμα μια οικονομία και οι πολίτες της. Ο περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμος, καλύπτει όλο το νομικό και θεσμικό πλαίσιο της δημοσιονομικής πολιτικής και παράλληλα ενσωματώνει όλες τις βασικές νομοθετικές ρυθμίσεις στον τομέα των δημοσίων οικονομικών. Επίσης ενσωματώνει ευρωπαϊκές Οδηγίες/Κανονισμούς/Συνθήκες, και προνοεί για τη διαχείριση και αξιολόγηση των δημόσιων επενδύσεων στη βάση βέλτιστων πρακτικών και μεθοδολογιών, το στρατηγικό σχεδιασμό από τα Υπουργεία και την αξιολόγηση και διαχείριση των δημοσιονομικών κινδύνων.

Μεταξύ άλλων, σημαντική καινοτομία του Νόμου είναι η σύνδεση του προϋπολογισμού με τις στρατηγικές επιδιώξεις των Υπουργείων και κατ' επέκταση των προτεραιοτήτων της κυβερνητικής πολιτικής. Συγκεκριμένα στο Νόμο περιλαμβάνεται πρόνοια που αφορά τη θεσμοθετημένη υποχρέωση για την εφαρμογή της διαδικασίας του Στρατηγικού Προγραμματισμού για την ετοιμασία Στρατηγικού Σχεδίου από κάθε οντότητα της Κεντρικής Κυβέρνησης. Σύμφωνα με το Άρθρο 53 του Νόμου, κάθε οντότητα της Κεντρικής Κυβέρνησης /οικονομικός Φορέας (Υπουργεία) ετοιμάζει και υποβάλλει πρόταση στα πλαίσια κατάρτισης του ετήσιου Προϋπολογισμού η οποία περιλαμβάνει Μεσοπρόθεσμο Στρατηγικό Σχεδιασμό με τη μορφή επιχειρηματικών σχεδίων στο οποίο αναλύονται οι πρωταρχικοί και οι στρατηγικοί του στόχοι για την επίτευξη των οποίων απαιτείται η περίληψη πιστώσεων στον Προϋπολογισμό.

Στα Στρατηγικά Σχέδια περιγράφονται οι στρατηγικές επιδιώξεις του κάθε Υπουργείου οι οποίες συνδέονται άμεσα με τις προτεραιότητες πολιτικής της Κυβέρνησης (Κυβερνητική Στρατηγική). Με βάση αυτές τις στρατηγικές επιδιώξεις τα Τμήματα/Υπηρεσίες/Διευθύνσεις κάθε Υπουργείου καθορίζουν τους στόχους και τις δραστηριότητες για επίτευξη των στρατηγικών τους επιδιώξεων. Στα Στρατηγικά Σχέδια περιλαμβάνονται επίσης δείκτες επίδοσης για τους στόχους και δείκτες απόδοσης για τις δραστηριότητες.

Τα Στρατηγικά Σχέδια σε συνδυασμό με τους Δημοσιονομικούς στόχους, αποτελούν τη βάση για τον καθορισμό των οροφών δαπανών του κάθε Υπουργείου έτσι ώστε να υλοποιούνται και να επιτυγχάνονται οι στόχοι τους και κατ' επέκταση οι ευρύτεροι στόχοι της κυβερνητικής πολιτικής, χωρίς να παραβιάζονται οι γενικότεροι δημοσιονομικοί στόχοι για το ύψος του δημοσιονομικού ισοζυγίου και του δημοσίου χρέους.

Διεθνείς Οικονομικές Εξελίξεις - 2017

Σύμφωνα με τις Χειμερινές Προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο ρυθμός της παγκόσμιας **οικονομικής ανάπτυξης** παρουσίασε επιτάχυνση το 2017 και ανήλθε στο 3,8% έναντι 3,2% το 2016.

Η οικονομία της Ε.Ε. συνέχισε να αναπτύσσεται το 2017 με υψηλότερο ρυθμό σε σχέση με το 2016, με το ρυθμό ανάπτυξης να φθάνει το 2,4% (από 2,0% το 2016). Παρομοίως, η οικονομία της Ευρωζώνης αναπτύχθηκε με ρυθμό ύψους 2,4%, σε σχέση με 1,8% το 2016. Αν και όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. κατέγραψαν θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης το 2017, εντούτοις παρατηρούνται σημαντικές ανομοιομορφίες μεταξύ των κρατών. Για παράδειγμα, η Ιρλανδία και η Μάλτα το 2017 κατέγραψαν ρυθμούς ανάπτυξης 7.8% και 6.6% αντίστοιχα, ενώ η Ιταλία και η Ελλάδα παρουσίασαν ανάπτυξη 1.5%. .

Αναφορικά με δύο από τους πιο σημαντικούς εμπορικούς εταίρους της Κύπρου, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Ρωσία, η οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου αναπτύχθηκε με οριακά χαμηλότερο ρυθμό ύψους 1,8% το 2017 σε σχέση με 1,9% το προηγούμενο έτος,, ενώ η Ρωσία κατέγραψε θετικό ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 1,5% το 2017, σε σύγκριση με συρρίκνωση ύψους -0,2% το 2016.

Το ποσοστό **ανεργίας** στην ΕΕ υποχώρησε στο 7,3% το 2017 από 8,1% το 2016, καταδεικνύοντας ότι η εδραίωση της ανάπτυξης και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας έχουν αποφέρει θετικά αποτελέσματα.

Το ποσοστό **πληθωρισμού** στην ΕΕ επιταχύνθηκε το 2017 στο 1,7%, σε σύγκριση με 0,3% το 2016, μέσα σε συνθήκες αυξημένης οικονομικής δραστηριότητας. Παρομοίως, ο πληθωρισμός στην ευρωζώνη επιταχύνθηκε και ανήλθε στο 1.5% το 2017 σε σύγκριση με 0.3% τον προηγούμενο χρόνο παραμένοντας όμως κάτω του στόχου που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Οικονομικές Εξελίξεις στην Κυπριακή Οικονομία - 2017

Μετά από την πρωτόγνωρη περίοδο ύφεσης, και την επαναφορά σε θετικούς **ρυθμούς ανάπτυξης** από το 2015, η κυπριακή οικονομία συνέχισε τη θετική της πορεία και το 2017 με το ρυθμό ανάπτυξης να επιταχύνεται στο 3.9% από το 3,4% που κατέγραψε τον προηγούμενο χρόνο. Οι θετικοί αυτοί ρυθμοί καταδεικνύουν την ευρεία ανάκαμψη των πλείστων τομέων της οικονομίας και την εδραίωση υψηλών ρυθμών οικονομικής δραστηριότητας με προοπτική τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η πιο πάνω θετική εξέλιξη σημειώθηκε σε ένα σχετικά ρευστό οικονομικά περιβάλλον, δεδομένων των γεωπολιτικών εξελίξεων στη γύρω περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου περιλαμβανομένου και του μεταναστευτικού προβλήματος καθώς και των κυρώσεων σε βάρος Ρώσων υπηκόων και επιχειρήσεων. Επιπρόσθετα, η απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου για έξοδο από την Ε.Ε. (γνωστή ως «BREXIT»), επιδείνωσε περαιτέρω το κλίμα αβεβαιότητας για την παγκόσμια οικονομία. Από πλευράς ζήτησης, το 2017 η ιδιωτική κατανάλωση συνέχισε να καταγράφει θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, υψηλότερους από το 2016. Επίσης, η δημόσια κατανάλωση παρουσίασε αύξηση το 2017, μετά από οριακή μείωση το 2016, συνεισφέροντας θετικά στην ανάπτυξη. Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου συνέχισαν να καταγράφουν σημαντική αύξηση και το 2017, μετά από τη σημαντική αύξηση το 2016 και μετά από συνεχείς σημαντικές μειώσεις για σειρά ετών στο παρελθόν, αποτελώντας τον κύριο μοχλό οικονομικής ανάπτυξης.

Από τομεακής πλευράς, θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης παρουσίασαν οι τομείς «ξενοδοχεία και εστιατόρια», «επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες», «λιανικό και χονδρικό εμπόριο», «κατασκευές» και «μεταποίηση». Αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης παρουσίασε ο τομέας «ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί

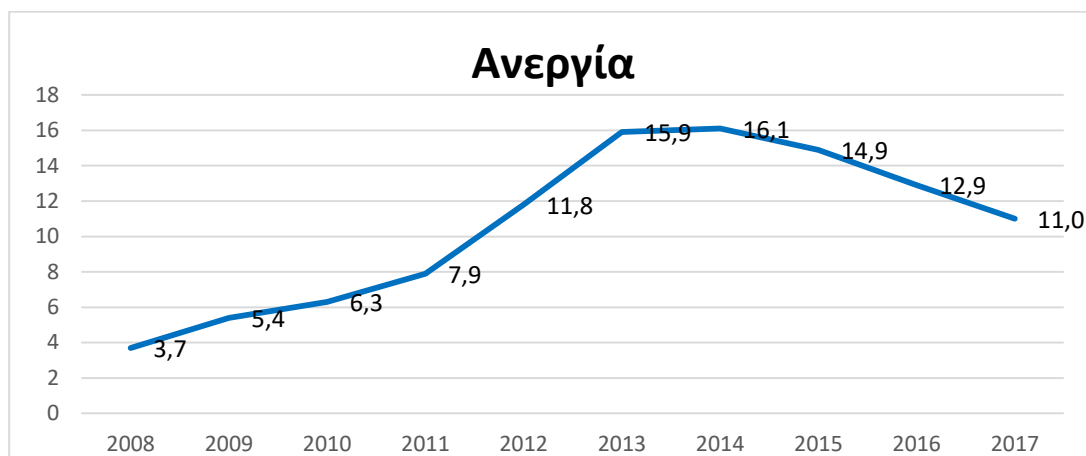
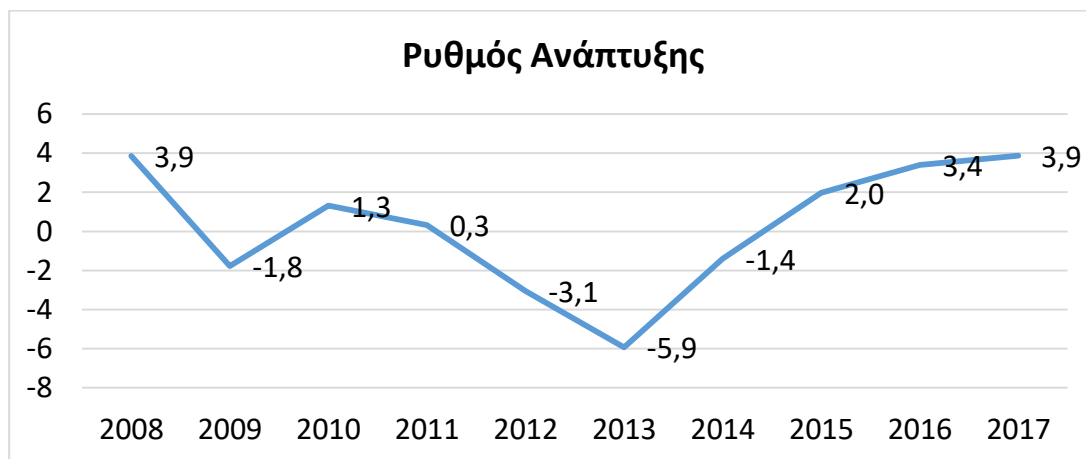
οργανισμοί». Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει για τον τομέα του τουρισμού, ο οποίος συνέχισε να διευρύνεται με υψηλούς ρυθμούς, παρουσιάζοντας επιμήκυνση της περιόδου επισκεψιμότητας αλλά και διόγκωσης της συνεισφοράς άλλων κρατών. Οι αφίξεις τουριστών, μετά τη θεαματική αύξηση το 2016 (19,8%), παρουσίασε σημαντική αύξηση και το 2017 (14,6%).

Στην αγορά εργασίας, το ποσοστό **ανεργίας** κατά το 2017 διαμορφώθηκε στο 11% του εργατικού δυναμικού, έναντι ποσοστού ανεργίας 12.9% το 2016, αντικατοπτρίζοντας τάσεις περαιτέρω αποκλιμάκωσης. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας καθώς και η ανεργία μεταξύ των νέων παραμένουν υψηλά, παρουσιάζοντας όμως πτωτική τάση από τα μέσα του 2015 και 2013 αντίστοιχα. Τονίζεται ότι η ανεργία, και γενικότερα η αγορά εργασίας, παρουσιάζει κατά κανόνα χρονική υστέρηση έναντι των μεταβολών του ΑΕΠ και ως εκ τούτου η ουσιαστική αποκλιμάκωση της αναμένεται να επιτευχθεί με την εδραίωση της ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας. Η συνολική απασχόληση αυξήθηκε κατά 3.4% το 2017 σε σύγκριση με αύξηση 3.3% τον προηγούμενο χρόνο.

Ο **Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή** (ΕΔΤΚ) κατά το 2017, παρουσίασε θετική μεταβολή της τάξης του 0,7% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, μετά από την παρατεταμένη συνεχή αρνητική τάση του, η οποία ξεκίνησε περί τα τέλη του 2014. Ο ΕΔΤΚ, εξαιρουμένων των ενεργειακών προϊόντων, παρουσίασε αύξηση της τάξης του 0,1% το 2017 σε σχέση με το 2016, ενώ ο εναρμονισμένος πληθωρισμός για τις τιμές ενέργειας σημείωσε σημαντική αύξηση της τάξης του 8,4%. Οι πιο πάνω εξελίξεις του πληθωρισμού είναι άμεσα συνυφασμένες με την εξέλιξη των παγκόσμιων τιμών καυσίμων κατά το έτος αναφοράς, όπου η τιμή πετρελαίου ήταν κατά μέσο όρο \$54,2 το βαρέλι σε σύγκριση με \$43,5 το βαρέλι κατά τον προηγούμενο χρόνο, δηλαδή παρουσίασε αύξηση της τάξης του 24,5%.

Πίνακας: Κύριοι Μακροοικονομικοί Δείκτες

% αλλαγή	2015	2016	2017
Πραγματικό ΑΕΠ	2.0	3.4	3.9
ΕνΔΤΚ	-1.5	-1.2	0.7
Απασχόληση (άτομα)	1.5	3.3	3.4
Ανεργία (ΕΕΔ)	14.9	12.9	11.0

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - 2018

Διεθνής Οικονομία 2018

Σύμφωνα με τις Χειμερινές Προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο παγκόσμιος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης αναμένεται να επιταχυνθεί και να κυμανθεί στο 4.1% το 2018. Σημειώνεται ταυτόχρονα όμως ότι, η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη θεωρείται εύθραυστη, λόγω της συνεχιζόμενης πολιτικής αστάθειας σε διεθνές επίπεδο, της απόφασης του Ηνωμένου Βασιλείου για έξοδο από την Ε.Ε., των στρατιωτικών επιχειρήσεων κατά της Συρίας, της επιβολής νέων κυρώσεων από τις ΗΠΑ σε Ρώσους υπηκόους και επιχειρήσεις, της αποχώρησης των ΗΠΑ από τη συμφωνία για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, καθώς και της επιβολής προστατευτικών μέτρων από την Κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής στις εμπορικές συναλλαγές.

Ο ρυθμός ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας το 2018 αναμένεται να κυμανθεί οριακά πιο κάτω από το 2017 (2.4%), δηλαδή στο 2.3%. Η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να παραμείνει ο κύριος μοχλός ανάπτυξης στην Ε.Ε., υποστηριζόμενη από τη συνεχή βελτίωση της απασχόλησης και την ονομαστική αύξηση των μισθών. Ωστόσο, η αναμενόμενη επιτάχυνση του πληθωρισμού αναμένεται να περιορίσει την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών, με αποτέλεσμα να συγκρατηθεί σε κάποιο βαθμό η ιδιωτική κατανάλωση.

Ο μέσος όρος **ανεργίας** στην Ε.Ε. (Ε.Ε.27) αναμένεται να μειωθεί στο 6.9% το 2018, παρουσιάζοντας μικρή βελτίωση σε σχέση με το μέσο όρο του 2017 ύψους 7.6%.

Ο **πληθωρισμός στην Ε.Ε.** (Ε.Ε27) το 2018 αναμένεται να ανέλθει στο 1.6%, παρουσιάζοντας παρόμοια επίδοση σε σχέση με το 2017.

Η οικονομική ανάπτυξη στο **Ηνωμένο Βασίλειο** αναμένεται να επιβραδυνθεί το 2018, γύρω στο 1,5% (έναντι 1.8% το 2017), λόγω μείωσης των επενδύσεων και του ρυθμού δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας εν μέσω προσδοκιών για αρνητικές επιπτώσεις από την απόφαση για έξοδο από την Ε.Ε. Η **Ρωσική** οικονομία προβλέπεται να επιταχυνθεί στο 1.7% το 2018, σε σχέση με το 2017 (1.5%).

Κυπριακή Οικονομία - 2018

Με βάση το μακροοικονομικό σενάριο που ετοιμάστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών, ο ρυθμός ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας το 2018 αναμένεται να κυμανθεί γύρω στο 3.8%. Η συνεχιζόμενη βελτίωση του διαθέσιμου εισοδήματος, λόγω, εν μέρει, του σχετικά χαμηλού πληθωρισμού αλλά κυρίως λόγω αύξησης στην απασχόληση και της επίδοσης του τουριστικού τομέα, αναμένεται να συνεχίσουν να διατηρούν την ιδιωτική κατανάλωση σε σχετικά υψηλά επίπεδα. Από την άλλη πλευρά, η βελτίωση στην εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων, δύναται να έχει, σε κάποιο βαθμό, κάποιο αρνητικό αντίκτυπο στο διαθέσιμο εισόδημα. Οι προοπτικές στον τομέα των επαγγελματικών και ναυτιλιακών υπηρεσιών αναμένονται να συνεχίσουν να είναι θετικές. Επίσης, όσον αφορά τον τομέα του τουρισμού, οι ενδείξεις για το 2018 είναι επίσης θετικές. Όπως και το 2017, καθοριστικές για την πορεία της κυπριακής οικονομίας το 2018 θα συνεχίσουν να αποτελούν οι εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό τομέα και ειδικά η αποτελεσματική αντιμετώπιση του πολύ υψηλού ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Το εξωτερικό περιβάλλον και ειδικά οι γεωπολιτικές εξελίξεις σε σχέση με Συρία, Τουρκία, Ισραήλ και Ρωσία, οι κυρώσεις, οι περιορισμοί στο εμπόριο καθώς η ρύθμιση της σχέσης του Ηνωμένου Βασιλείου με την Ε.Ε. πιθανόν να επηρεάσουν την κυπριακή οικονομία.

Για το 2018, ο **πληθωρισμός (ΕΔΤΚ)** αναμένεται να είναι θετικός περίπου στο 0,5%, κυρίως λόγω συγκράτησης ή και μείωσης των τιμών σε συγκεκριμένα προϊόντα και υπηρεσίες, όπως για παράδειγμα στις υπηρεσίες επικοινωνιών, εστιατορίων, καθώς και προϊόντων ένδυσης και υπόδησης, απόρροια του εντεινόμενου ανταγωνισμού.

Το ποσοστό **ανεργίας** το 2018 αναμένεται να σημειώσει περαιτέρω μείωση και να κυμανθεί γύρω στο 9,5% του εργατικού δυναμικού από το 11.0% του προηγούμενου χρόνου.

Σύμφωνα με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο, οι προοπτικές της κυπριακής οικονομίας μεσοπρόθεσμα αναμένεται να συνεχίσουν να παραμένουν ευοίωνες. Με την αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος και την αναμενόμενη βελτίωση στη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η ανάπτυξη αναμένεται να διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα. Το βελτιωμένο μακροοικονομικό περιβάλλον αναμένεται να έχει ως αποτέλεσμα την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, οι οποίες θεωρούνται κλειδί για την κυπριακή οικονομία. Επιπρόσθετα, η Κυβερνητική Στρατηγική περιλαμβανομένων των μεταρρυθμίσεων και η βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων οικονομικών αναμένεται να συνεισφέρει θετικά στην ανάπτυξη.

Η εγχώρια ζήτηση και ειδικότερα η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να συνεχίσει περίπου στα θετικά επίπεδα των προηγούμενων ετών, ενώ η ανεργία προβλέπεται να συνεχίσει την καθοδική της πορεία με ικανοποιητικούς ρυθμούς. Όλα τα πιο πάνω, σε συνδυασμό με τις θετικές προσδοκίες όσον αφορά τις επενδυτικές προοπτικές που διανοίγονται στον τομέα της εκπαίδευσης, της υγείας, των μεταφορών, της ενέργειας και του τουρισμού, δημιουργούν θετικές προοπτικές για την κυπριακή οικονομία.

Επίσης, μεσοπρόθεσμα αναμένονται σημαντικές ξένες επενδύσεις, κυρίως για εμπλουτιστικές εργασίες στον τομέα του τουρισμού (μαρίνες και πολυθεματικό Καζίνο), της εκπαίδευσης (υποδομές Πανεπιστημίου Κύπρου και ιδιωτικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων), των μεταφορών (διαχείριση λιμανιού Λεμεσού από στρατηγικούς επενδυτές, ανάθεση της διαχείρισης του λιμανιού Λάρνακας) και της ενέργειας.

Ταυτόχρονα όμως, επισημαίνονται δυνητικοί κίνδυνοι αποσταθεροποίησης της οικονομίας, όπως είναι μια ενδεχόμενη αποσταθεροποίηση του τραπεζικού τομέα ή η χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής. Η κυπριακή οικονομία δύναται να επηρεαστεί από τυχόν προβληματική έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε.. Επίσης, το ευρύτερο γεωπολιτικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της εμπόλεμης κατάστασης στη Συρία, οι νέες οικονομικές κυρώσεις κατά της Ρωσίας, η απόσυρση των ΗΠΑ από τη συμφωνία για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν αλλά και αποφάσεις για το παγκόσμιο εμπόριο, επαυξάνουν το κλίμα αβεβαιότητας για την παγκόσμια οικονομία.

Από πλευράς πραγματικής οικονομίας, σύμφωνα με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο, το 2019 ο ρυθμός ανάπτυξης προβλέπεται να κυμανθεί γύρω στο 3.6%, ενώ για τα έτη 2020 και 2021 υπολογίζεται στο 3.2% και 3.0% αντίστοιχα.

Στα πλαίσια της ανάπτυξης της οικονομίας, ο ρυθμός **πληθωρισμού (ΔΤΚ)** για το 2019 προβλέπεται να κυμανθεί στο 1.0%, ενώ για τα έτη 2020 και 2021 προβλέπεται να ανέλθει στο 1.5% και 2.0% αντίστοιχα.

Το ποσοστό **ανεργίας** αναμένεται να μειωθεί γύρω στο 8% το 2019, ακολούθως το 2020 να περιορισθεί στο 6.5% και το 2021 να μειωθεί περαιτέρω στο 5%.

Στο **Παράρτημα Ι** παρουσιάζεται πίνακας με τους κυριότερους μακροοικονομικούς δείκτες της κυπριακής οικονομίας για τα έτη 2013 έως 2021.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Βάσει των διαδικασιών που προνοούνται κάτω από το διορθωτικό σκέλος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), τον Ιούλιο του 2010, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαπίστωσε την ύπαρξη υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος στην Κύπρο μετά από σχετική σύσταση της Επιτροπής, εφόσον το δημοσιονομικό έλλειμμα είχε ξεπεράσει σημαντικά το ανώτατο όριο του 3% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος που προνοεί η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για λόγους που δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως παροδικοί. Ως εκ τούτου, ενεργοποιήθηκε η Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος με την έκδοση Σύστασης από το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ECOFIN) προς την Κυπριακή Δημοκρατία, όπως προβεί στη λήψη μέτρων για τερματισμό του υπερβολικού ελλείμματος, το αργότερο μέχρι το 2012, ενώ αργότερα η προθεσμία επεκτάθηκε μέχρι το 2016.

Μέσω της λήψης ουσιαστικών μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης κυρίως στο σκέλος των δαπανών, το δημοσιονομικό έλλειμμα περιορίστηκε στο 1.1% του ΑΕΠ κατά το 2015 (συμπεριλαμβανομένης της ανακεφαλαιοποίησης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα με ποσό 175 εκ. ευρώ) σηματοδοτώντας τον τερματισμό της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος για την Κυπριακή Δημοκρατία, ένα χρόνο ενωρίτερα από την προθεσμία που είχε τεθεί.

Λόγω του τερματισμού της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος, η Κύπρος αυτόματα εντάχθηκε στο προληπτικό μέρος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, όπου πλέον θα πρέπει να τηρείται ο κανόνας του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Ισοζυγίου, όπου για την Κύπρο αυτό εξυπακούει ισοσκελισμένο διαρθρωτικό ισοζύγιο. Στις Συστάσεις που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2017 για την Κυπριακή Δημοκρατία, μεταξύ άλλων, συστήνεται η τήρηση του στόχου για ισοσκελισμένο διαρθρωτικό ισοζύγιο κατά το 2018.

Σημειώνεται ότι, με την έξοδο της Κύπρου από το Πρόγραμμα Μακροοικονομικής Προσαρμογής το 2016, για την Κυπριακή Δημοκρατία ισχύουν πλέον οι πρόνοιες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου της Ε.Ε. που αφορά τον έλεγχο των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών-μελών της Ε.Ε.. Αυτό συνεπάγεται ότι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να εκδίδει, όπως και για κάθε κράτος μέλος, Συστάσεις για λήψη μέτρων από την Κυπριακή Δημοκρατία. Επίσης γίνεται έλεγχος για τυχόν ύπαρξη μακροοικονομικών ανισορροπιών (Macroeconomic Imbalances Procedure).

Περαιτέρω, το Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος (Draft Budgetary Plan) της Κυπριακής Δημοκρατίας εξετάζεται, σε ετήσια βάση, ενδελεχώς από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τη δυνατότητα έκδοσης δημόσιων εισηγήσεων από την Επιτροπή για τυχόν τροποποίηση του σε περίπτωση που αποκλίνει από τις δεσμεύσεις της Δημοκρατίας έναντι των προνοιών του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Κατά την εξέταση του Σχεδίου Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2018, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι η Κύπρος είναι γενικά ευθυγραμμισμένη με τις πρόνοιες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ικανοποίηση Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Στόχου και κριτηρίου για το χρέος). Παρόλα αυτά, σημείωσε τον κίνδυνο κάποιας απόκλισης από το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Στόχο το 2017 και 2018, αξιολόγηση που βασίστηκε στις φθινοπωρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2017).

Η Κυπριακή Δημοκρατία σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο τίθεται αυτόματα κάτω από τη λεγόμενη μεταπρογραμματική εποπτεία ("Post Programme Surveillance"), μέχρι να αποπληρωθεί τουλάχιστον το 75% του δανείου προς τον ΕΜΣ. Η εποπτεία διεξάγεται σε εξαμηνιαία βάση και αξιολογεί τη δημοσιονομική πολιτική της χώρας, τυχόν ανάκληση μέτρων που έχουν εισαχθεί στα πλαίσια του Προγράμματος και τη δυνατότητα για αποπληρωμή της χρηματοδότησης προς τον ΕΜΣ.

1. Δημοσιονομικές Εξελίξεις 2017

Το δημοσιονομικό ισοζύγιο κατά το 2017 ήταν πλεονασματικό της τάξης του 1,8% του ΑΕΠ σε σχέση με εκτίμησή¹ για δημοσιονομικό ισοζύγιο της τάξης του 1% του ΑΕΠ, σημειώνοντας δηλαδή θετική απόκλιση από την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου έτους κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες. Το πλεόνασμα στο πρωτογενές ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης ανήλθε στο 4,4% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με τον προβλεπόμενο στόχο για πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 3,5%. Οι θετικές εξελίξεις στα δημόσια οικονομικά οφείλονται εν μέρει στο ευνοϊκότερο μακροοικονομικό περιβάλλον σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις, το οποίο οδήγησε σε επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης των δημοσίων εσόδων και μείωση συγκεκριμένων δαπανών μέσω των αυτόματων σταθεροποιητών.

Αναλυτικότερα, τα δημόσια έσοδα σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις, όπως αυτές παρουσιάστηκαν στο Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2018, ήταν αυξημένα σε σχέση με τις εκτιμήσεις του Σχεδίου του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, και παρουσίασαν θετικό ετήσιο ρυθμό αύξησης ύψους 8,6%.

Σημαντικότερος λόγος της θετικής αυτής εξέλιξης στα δημόσια έσοδα ήταν οι εισπράξεις από φόρους επί της παραγωγής και των εισαγωγών, οι οποίοι παρουσίασαν ετήσια αύξηση ύψους 11,3% και θετική απόκλιση 0,2 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ σε σχέση με τις εκτιμήσεις του Σχεδίου του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου.

Οι εισπράξεις από φόρους επί του εισοδήματος και του πλούτου ανήλθαν στο 9,6% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας θετική ετήσια μεταβολή της τάξης του 4,9%, παρόλη την απώλεια εσόδων λόγω πλήρους κατάργησης του φόρου ακίνητης ιδιοκτησίας, καθώς και λόγω τερματισμού της έκτακτης εισφοράς επί των απολαβών των εργοδοτούμενων από 1^η Ιανουαρίου 2017. Τις πιο πάνω προαναφερθέντες απώλειες εσόδων υπερκάλυψαν οι αυξήσεις στις εισπράξεις από τον εταιρικό φόρο και τον φόρο κεφαλαιουχικών κερδών, οι οποίες παρουσίασαν αύξηση 10,3% και 63% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, αντίστοιχα. Σε σύγκριση με τις αρχικές εκτιμήσεις η κατηγορία αυτή παρουσίασε θετική απόκλιση 0,2 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ σε σχέση με τις εκτιμήσεις του Σχεδίου του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου.

Θετική πορεία παρουσίασαν επίσης οι συνεισφορές στα Ταμεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων οι οποίες αυξήθηκαν με ρυθμό ύψους 10,5% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, αντικατοπτρίζοντας τις θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας. Η απόκλιση από τις αρχικές εκτιμήσεις ήταν επίσης θετική κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ σε σχέση με τις εκτιμήσεις του Σχεδίου του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου.

Τα άλλα έσοδα παρουσίασαν αύξηση ύψους 10,5% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, κυρίως λόγω αυξήσεων στο ρυθμό απορρόφησης από τον Προϋπολογισμό της Ε.Ε. στα πλαίσια συγχρηματοδότησης έργων και προγραμμάτων μεταξύ άλλων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής. Σε σχέση με την αρχική πρόβλεψη που περιλήφθηκε στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου, η κατηγορία αυτή παρουσίασε θετική απόκλιση κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ.

¹ Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2018 (ΣΔΠ 2018), Οκτώβριος 2017 (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/2018_dbp_cy_en.pdf)

Οι συνολικές δημόσιες δαπάνες, καθώς επίσης και οι πρωτογενείς δαπάνες, σε ονομαστικούς όρους, παρουσίασαν αύξηση της τάξης του 4,6% και 4,7% κατά το 2017, αντίστοιχα, ενώ σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις που περιλήφθηκαν στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου παρουσίασαν μείωση κατά περίπου 0,2 και 0,3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, αντίστοιχα.

Οι απολαβές προσωπικού κατά το έτος αναφοράς παρουσίασαν ετήσια ποσοστιαία μεταβολή της τάξης του 4,6% σε σχέση με το 2016 ως αποτέλεσμα του τερματισμού της έκτακτης εισφοράς στις απολαβές των εργοδοτούμενων της Γενικής Κυβέρνησης, καθώς και λόγω πρόσληψης μεγάλου αριθμού εκπαιδευτικού προσωπικού αλλά και συμβασιούχων οπλιτών στα πλαίσια μείωσης της στρατιωτικής θητείας κληρωτών οπλιτών. Σε σχέση με την αρχική πρόβλεψη που περιλήφθηκε στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου, οι δαπάνες για απολαβές προσωπικού δεν παρουσίασαν απόκλιση.

Οι δαπάνες για ενδιάμεση κατανάλωση, ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσίασαν απόκλιση σε σχέση με την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου, κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο οι δαπάνες αυτές παρουσίασαν αύξηση ύψους 11,3%. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στις αυξημένες δαπάνες για κατανάλωση ενέργειας και αγορές καυσίμων, καθώς επίσης και σε αυξημένες δαπάνες για αγορά ύδατος και φαρμάκων σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο.

Οι κοινωνικές παροχές κατά το 2017, σε σχέση με την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου, ήταν χαμηλότερες από τις αρχικές εκτιμήσεις κατά περίπου 0,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, ενώ σε σχέση με το 2016 παρουσίασαν αύξηση ύψους 2,1%. Κύριος λόγος των μειωμένων από ότι αναμενόταν δαπανών της κατηγορίας αυτής, ήταν η μεγαλύτερη μείωση δαπανών για ανεργιακά επιδόματα καθώς και για πλεονάζον προσωπικό, αντικατοπτρίζοντας τις θετικότερες εξελίξεις στην αγορά εργασίας.

Οι δαπάνες για τόκους παρουσίασαν θετική απόκλιση κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα σε σύγκριση με την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου, λόγω μεθοδολογικής προσαρμογής τόκων ομολόγων τα οποία εκδόθηκαν κατά το υπό αναφορά έτος.

Η κατηγορία επιδοτήσεις παρουσίασε αρνητική απόκλιση κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ σε σχέση με την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου κυρίως λόγω διαφοροποίησης του χρόνου καταβολής των γεωργοκτηνοτροφικών επιδοτήσεων, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν περί τα τέλη του προηγούμενου χρόνου.

Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες παρουσίασαν αύξηση ύψους 17,2% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, κυρίως λόγω αυξημένων εισαγωγών εξοπλισμού για τις δυνάμεις ασφαλείας. Σε σύγκριση με τις εκτιμήσεις που περιλήφθηκαν στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου, οι κεφαλαιουχικές δαπάνες είχαν αρνητική απόκλιση κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.

Τέλος, η κατηγορία άλλες τρέχουσες δαπάνες κατά το 2017 παρουσίασε αύξηση ύψους 10,8% σε σχέση με το 2016 λόγω αυξημένων χορηγιών, παραμένοντας στα επίπεδα των εκτιμήσεων που περιλήφθηκαν στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται αναλυτικά τόσο τα έσοδα όσο και οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για το 2017 σε σύγκριση με τις εκτιμήσεις που περιλήφθηκαν στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου:

Δημοσιονομικό Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης 2017

	(Εκατομμύρια Ευρώ)			(% ΑΕΠ)*		
	Εκτιμήσεις 2017, (ΣΔΠ 2018)	Τελικά	Απόκλιση	Εκτιμήσεις 2017, (ΣΔΠ 2018)	Τελικά	Απόκλιση
	1	2	2-1	1	2	2-1
Συνολικά Έσοδα	7.513	7.633	120	40,0	39,7	0,6
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	3.003	3.041	38	16,0	15,8	0,2
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	1.799	1.842	42	9,6	9,6	0,2
Κοινωνικές εισφορές	1.683	1.707	24	9,0	8,9	0,1
Άλλα έσοδα	1.028	1.043	15	5,5	5,4	0,1
Συνολικές Δαπάνες	7.323	7.289	-33	39,0	37,9	-0,2
Μισθολογικές Απολαβές	2.349	2.350	1	12,5	12,2	0,0
Ενδιάμεση Κατανάλωση	689	719	30	3,7	3,7	0,2
Κοινωνικές παροχές	2.649	2.618	-31	14,1	13,6	-0,2
Τόκοι	473	501	28	2,5	2,6	0,1
Επιδότησεις	90	55	-35	0,5	0,3	-0,2
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	557	558	1	3,0	2,9	0,0
Κεφαλαιουχικές Δαπάνες	515	488	-27	2,7	2,5	-0,1
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	190	344	153	1,0	1,8	0,8
Πρωτογενές Ισοζύγιο	663	844	181	3,5	4,4	0,9
Πρωτογενείς Δαπάνες	6.850	6.789	-61	36,4	35,3	-0,3

* το ονομαστικό ΑΕΠ για το 2017 ήταν ύψους €19.214 εκ. Κατά την υποβολή του Σχεδίου Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2018 (ΣΔΠ 2018), η εκτίμηση για το ΑΕΠ για το 2017 ήταν €18.646 εκ.

Το δημόσιο χρέος κατά το τέλος του 2017 περιορίστηκε στο 97,5% του ΑΕΠ σε σύγκριση με 99,0% του ΑΕΠ με βάση τις αρχικές εκτιμήσεις που παρουσιάστηκαν στο Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2018, λόγω μεγαλύτερου από το αναμενόμενο πρωτογενούς πλεονάσματος κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ το οποίο επέτρεψε τη διενέργεια πρόωγων αποπληρωμών υποχρεώσεων του κράτους. Σε απόλυτους όρους το δημόσιο χρέος στο τέλος του 2017 περιορίστηκε στα €18.725 εκ. σε σύγκριση με €19.418 εκ. το τέλος του 2016.

Οι καθαρές πηγές χρηματοδότησης προήλθαν ως επί τω πλείστο από ομόλογα του εξωτερικού και σε μικρότερο βαθμό από εγχώρια ομόλογα για φυσικά πρόσωπα. Η καθαρή ετήσια χρηματοδότηση, δηλαδή οι εκδόσεις νέου χρέους μείον οι αποπληρωμές, ήταν αρνητική κατά €609 εκ. Τα κρατικά ρευστά διαθέσιμα περιορίστηκαν κατά €330 εκ.

Αναλυτική κατάσταση της ετήσιας χρηματοδότησης ανά πηγή και της ετήσιας μεταβολής των ρευστών διαθεσίμων παρουσιάζονται στον πιο κάτω πίνακα.

Πίνακας: Καθαρή ετήσια χρηματοδότηση ανά πηγή το 2017

	€ εκ.
Κυβερνητικοί τίτλοι:	294
Γραμμάτια Δημοσίου και Ευρωπαϊκά Εμπορικά Χρεόγραφα	(100)
Ομόλογα για φυσικά πρόσωπα	71
Εγγύρια ομόλογα	19
Ομόλογα εξωτερικού (EMTN)	304
Δάνεια	(903)
Σύνολο καθαρής ετήσιας χρηματοδότησης	(609)
Ετήσια μεταβολή ρευστών διαθεσίμων (2017/2016)	(330)

2. Δημοσιονομικές Προοπτικές 2018

Σύμφωνα με τις τρέχουσες εκτιμήσεις για τις προοπτικές της κυπριακής οικονομίας, το πρωτογενές ισοζύγιο εκτιμάται² να ανέλθει γύρω στα €907 εκ. το 2018 από τα €844 εκ. το 2017 ή ως ποσοστό του ΑΕΠ να κυμανθεί γύρω στο 4.5% σε σύγκριση με 4.4% τον προηγούμενο χρόνο. Το δημοσιονομικό πλεόνασμα το 2018, σε απόλυτους αριθμούς, εκτιμάται ότι θα μειωθεί στα €335 εκ. σε σύγκριση με €344 εκ. το 2017 ή ως ποσοστό του ΑΕΠ θα μειωθεί οριακά από 1,8% το 2017 σε 1,7%, του ΑΕΠ.

Η υπερκάλυψη των δημοσιονομικών στόχων, οι υψηλές επιδόσεις της οικονομίας, αλλά και η εφαρμογή μιας συνετούς, υπό τις περιστάσεις, δημοσιονομικής πολιτικής βασιζόμενη σε ένα ρεαλιστικό μακροοικονομικό

² Εκτιμήσεις Υπουργείου Οικονομικών, Απρίλιος 2018.

σενάριο, διασφαλίζει τη διατήρηση των δημοσιονομικών επιτευγμάτων και την ικανοποίηση του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Στόχου.

Η εξέλιξη αυτή είναι σημαντική καθότι δημιουργείται η ευχέρεια υιοθέτησης μιας συνετής, δημοσιονομικά, στάσης επιτρέποντας τη διατήρηση υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων της τάξης του 4,5% του ΑΕΠ, υποστηρίζοντας στο μεσοπρόθεσμο ορίζοντα τη μείωση του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ με ικανοποιητικούς ρυθμούς. Εξαίρεση αποτελεί το 2018 όπου το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ αναμένεται να παρουσιάσει αύξηση λόγω της ειδικής έκδοσης ομολόγων για τη Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα στα πλαίσια ολοκλήρωσης της συναλλαγής πώλησης της.

Δημοσιονομικό Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης 2017, εκτιμήσεις 2018

	(Εκατομμύρια Ευρώ)		
	Τελικά 2017	Εκτίμηση 2018*	ετήσια % μεταβολή
	1	2	2-1
Συνολικά Έσοδα	7.633	7.866	3,0
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	3.041	3.168	4,2
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	1.842	1.897	3,0
Κοινωνικές εισφορές	1.707	1.784	4,5
Άλλα έσοδα	897	886	-1,2
Συνολικές Δαπάνες	7.289	7.531	2,3
Μισθολογικές Απολαβές	2.350	2.420	3,0
Ενδιάμεση Κατανάλωση	719	735	2,2
Κοινωνικές παροχές	2.618	2.686	2,6
Τόκοι	501	573	14,4
Επιχορηγήσεις	55	60	9,1
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	558	550	-1,5
Κεφαλαιουχικές Δαπάνες	488	507	4,0
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	344	335	
% του ΑΕΠ	1,8	1,7	
Πρωτογενές Ισοζύγιο	844	907	
% του ΑΕΠ	4,4	4,5	
Πρωτογενείς Δαπάνες	6.789	6.958	
% του ΑΕΠ	35,3	34,6	

* Εκτίμηση Υπουργείου Οικονομικών, Απρίλιος 2018.

3. Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) 2019-2021 – Γενική Κυβέρνηση

Ο Μεσοπρόθεσμος Δημοσιονομικός Στόχος (ΜΔΣ)³ όπως έχει καθορισθεί συνάδει με τις πρόνοιες του Σύμφωνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και διατηρείται σε ισοσκελισμένο διαρθρωτικό δημοσιονομικό ισοζύγιο. Σημειώνεται ότι τυχόν απρόβλεπτες θετικές αποκλίσεις στο σκέλος εσόδων από τις αρχικές προβλέψεις, όπως και το 2017, θα χρησιμοποιηθούν για τη μείωση του χρέους.

Με βάση τα πιο πάνω, οι δημοσιονομικοί στόχοι που έχουν υιοθετηθεί σύμφωνα με τις πρόνοιες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και τις δεσμεύσεις που απορρέουν από αυτό, στη βάση ενός ρεαλιστικού μακροοικονομικού πλαισίου, έχουν διαμορφωθεί ως ακολούθως:

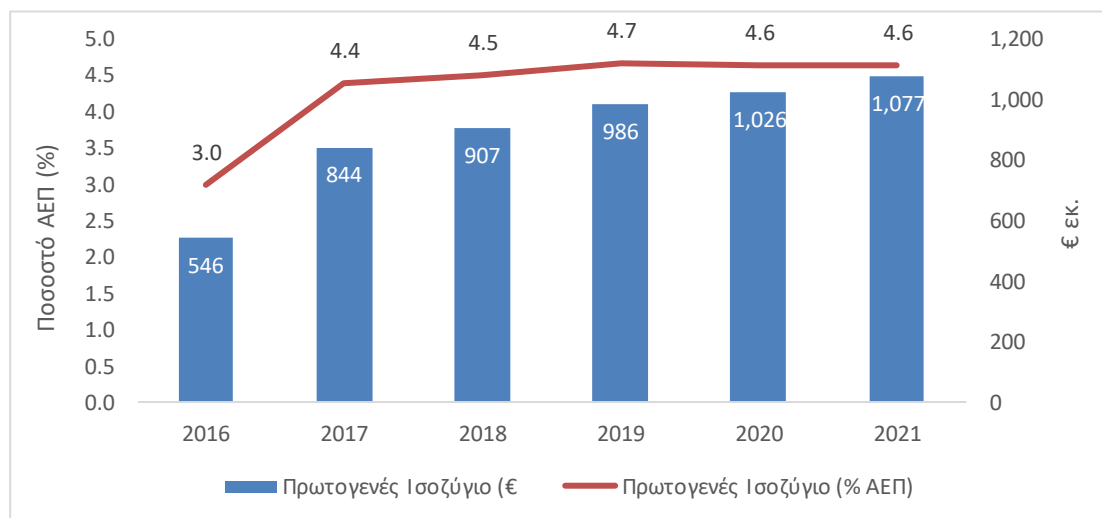
Έτος	Πρωτογενές Ισοζύγιο (€εκ.)	Πρωτογενές Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)
2016	546	3,0
2017	844	4,4
2018 ^ε	907	4,5
2019 ^π	986	4,7
2020 ^π	1026	4,6
2021 ^π	1077	4,6

ε: εκτίμηση, π: πρόβλεψη

Οι δημοσιονομικοί στόχοι καθορίζονται σε επίπεδο πρωτογενούς ισοζυγίου⁴, όπου αποτυπώνονται με περισσότερη διαφάνεια οι επιπτώσεις της δημοσιονομικής πολιτικής του κράτους, καθώς και οι προεκτάσεις της σε σχέση με το δημόσιο χρέος. Η επίτευξη και η διατήρηση πρωτογενών πλεονασμάτων είναι πολύ σημαντική λόγω του ότι δεν δημιουργούν πρόσθετες χρηματοδοτικές ανάγκες επιτρέποντας την τακτική εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους και ανακτώντας και διατηρώντας την εμπιστοσύνη των αγορών προς τις προοπτικές της οικονομίας. Επιπλέον, διασφαλίζεται η πτωτική πορεία του δημοσίου χρέους και ελευθερώνονται χρηματοδοτικοί πόροι για περαιτέρω ανάπτυξη και βελτίωση της κοινωνικής συνοχής.

³ Το δημοσιονομικό ισοζύγιο σε κυκλικά προσαρμοσμένους όρους, και χωρίς να υπολογίζονται τα έκτακτα και τα προσωρινά μέτρα.

⁴ Πρωτογενές ισοζύγιο είναι το δημοσιονομικό ισοζύγιο εξαιρουμένων των δαπανών για τόκους.

Τα έσοδα και οι πρωτογενείς δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για την επόμενη τριετία αναμένεται να διαμορφωθούν ως ακολούθως:

	2017	2018 ^ε	2019 ^π	2020 ^π	2021 ^π
Δημόσια Έσοδα	7.633	7.866	8.205	8.462	8.727
Πρωτογενείς Δαπάνες	6.789	6.958	7.219	7.436	7.650
Πρωτογενές Ισοζύγιο	844	907	986	1026	1077

Αναλυτικότερα, τα **δημόσια έσοδα** το 2018 αναμένεται να ανέλθουν στα €7.866 εκ. σε σχέση με €7.633 εκ. τον προηγούμενο χρόνο παρουσιάζοντας αύξηση ύψους 3,0%. Η αύξηση των δημοσίων εσόδων οφείλεται στο ευνοϊκό μακροοικονομικό περιβάλλον και στη βελτίωση της αγοράς εργασίας. Στις εκτιμήσεις λαμβάνεται υπόψη η μείωση σε σχέση με το 2017 στο ύψος του μερίσματος από την Κεντρική Τράπεζα κατά περίπου €36 εκατομμύρια.

Το 2019, 2020 και 2021 λόγω της διατήρησης υψηλών ρυθμών ανάπτυξης με θετικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, καθώς και της επικείμενης αύξησης των συντελεστών στις συνεισφορές στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων από το 2019, ο ρυθμός ανάπτυξης των **δημόσιων εσόδων** αναμένεται να επιταχυνθεί με ποσοστό ύψους 4,3% το 2019 κι ακολούθως να περιορισθεί τα επόμενα δύο χρόνια στο 3,1%:

Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης, 2017-2021

	2017 τελικά € εκ 1	2018 εκτίμ. € εκ 2	% 2/1	2019 πρόβλ € εκ 3	% 3/2	2020 πρόβλ € εκ 4	% 4/3	2021 πρόβλ € εκ 5	% 5/4
Φόροι στην Παραγωγή και στις Εισαγωγές	3.041	3.168	4,2	3.299	4,1	3.435	4,1	3.579	4,2
Φόροι στο Εισόδημα και τον Πλούτο	1.842	1.897	3,0	1.969	3,8	2.039	3,6	2.110	3,5
Εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση	1.707	1.784	4,5	1.984	11,2	2.056	4,7	2.182	5,0
Εισόδημα από Περιουσία (Τόκοι, μερίσματα, μετοχές)	146	130	-10,8	130	0,0	96	-10,8	96	0,0
Άλλα Έσοδα (παροχή υπηρεσιών, τρέχουσες κεφαλαιουχικές μεταβιβάσεις)	897	886	-1,2	823	-7,2	815	-1,0	760	-6,6
Σύνολο	7.633	7.866	3,0	8.205	4,3	8.462	3,1	8.727	3,1

Οι **πρωτογενείς δαπάνες** το 2018 αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση ύψους 2,5% σε σύγκριση με το 2017 κυρίως λόγω της αναμενόμενης αύξησης στις απολαβές προσωπικού, ως αποτέλεσμα της παραχώρησης προσαυξήσεων, της αύξησης της απασχόλησης στο τομέα της παιδείας, υγείας αστυνόμευσης και της επέκτασης της απασχόλησης του εποχιακού προσωπικού από 8 μήνες σε 11 μήνες ετησίως, καθώς και της αύξησης των κεφαλαιουχικών δαπανών.

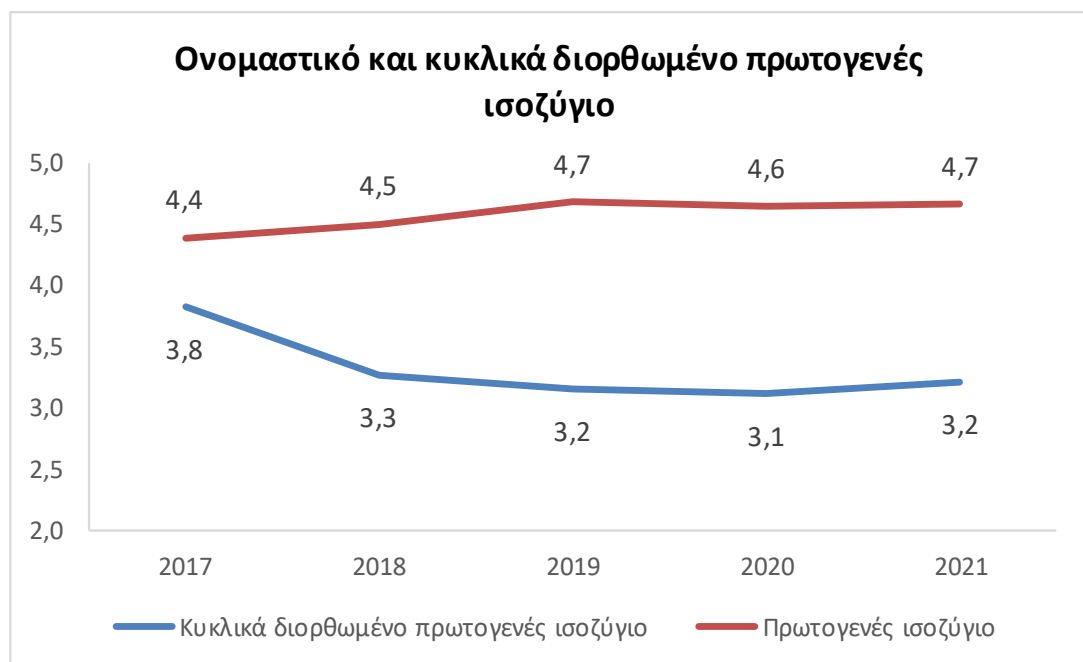
Το 2019, οι **πρωτογενείς δαπάνες** αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση κατά 3,8% σε σύγκριση με το 2018, λαμβανομένων υπόψη των αυξήσεων στις απολαβές προσωπικού, των κοινωνικών παροχών ως απόρροια των αυξήσεων για συντάξεις του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων σύμφωνα με τους αναλογιστικούς υπολογισμούς, όπως επίσης και της εκτίμησης για περαιτέρω αυξήσεις στις κεφαλαιουχικές δαπάνες.

Τα επόμενα χρόνια, το 2020 και 2021, προβλέπεται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης των **πρωτογενών δαπανών** θα επιβραδυνθεί στο 3,0% και 2,9% αντίστοιχα. Αναλυτικότερα η εικόνα των δημοσίων δαπανών για τη περίοδο 2017-2021 έχει ως ακολούθως:

Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης 2017-2021

	2017	2018	%	2019	%	2020	%	2021	%
	τελικά	εκτίμηση		πρόβλ.		πρόβλ.		πρόβλ.	
	€ εκ	€ εκ		€ εκ		€ εκ		€ εκ	
	1	2	2/1	3	3/2	4	4/3	5	5/4
Απολαβές Προσωπικού	2.350	2.420	3,0	2.494	3,0	2.562	2,7	2.631	2,7
Ενδιάμεση Κατανάλωση	719	735	2,2	742	1,0	754	1,5	769	2,0
Κοινωνικές Παροχές	2.618	2.686	2,6	2.762	2,8	2.847	3,1	2.961	2,6
Πληρωμές Τόκων	501	573	14,4	618	7,9	638	3,3	636	-0,4
Επιχορηγήσεις	55	60	9,1	60	0,0	60	0,0	60	0,0
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	488	507	4,0	528	4,0	549	4,0	571	4,0
Άλλες	558	550	-1,5	634	15,3	665	4,9	699	5,2
ΣΥΝΟΛΟ	7.289	7.531	3,3	7.837	4,1	8.075	3,0	8.286	2,6
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	6.789	6.958	2,5	7.219	3,8	7.436	3,0	7.650	2,9

Το πρωτογενές ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης, εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να είναι πλεονασματικό και ότι θα διατηρηθεί γύρω στο 4,7% του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2019-2021. Το κυκλικά διορθωμένο πρωτογενές ισοζύγιο, λαμβάνοντας υπόψη το προβλεπόμενο χάσμα από το δυνητικό ρυθμό ανάπτυξης, το οποίο προβλέπεται να είναι θετικό και να μεγεθύνεται για την περίοδο 2018-2021, χρησιμοποιώντας την κοινή μεθοδολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις εκτιμήσεις του δυνητικού ΑΕΠ, προβλέπεται να παρουσιάζει χαμηλότερα πλεονάσματα και να περιορίζεται ως ποσοστό του ΑΕΠ στο 3,2% κατά μέσο όρο την περίοδο 2018-2021.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Κατά το 2017, το δημόσιο χρέος περιορίσθηκε στο 97,5% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με 106,6% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο. Σε απόλυτους όρους το δημόσιο χρέος τέλος του 2017 μειώθηκε περίπου στα €18,7 δις σε σχέση με €19,4 δις τέλος του 2016. Η μείωση του δημόσιου χρέους εξηγείται κυρίως από την καλύτερη επίδοση των δημοσίων εσόδων που επέτρεψε την πρόωρη αποπληρωμή μέρους των υποχρεώσεων προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, καθώς και την πρόωρη αποπληρωμή μέρους του δανείου που διατηρεί η Κυπριακή Δημοκρατία με την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Με βάση εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών, το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ προβλέπεται να ανέλθει στο 105,6% του ΑΕΠ στο τέλος του 2018 μετά από έκδοση αριθμού κυβερνητικών ομολόγων προς τη Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα συνολικού ύψους €2,35 δις, και να τεθεί μετέπειτα σε πτωτική πορεία και να περιορισθεί στο 88% του ΑΕΠ τέλος του 2021.

Η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους είναι στενά συνυφασμένη με τη διατήρηση πρωτογενών πλεονασμάτων της τάξης τουλάχιστον του 3% του ΑΕΠ. Γι' αυτό η διατήρηση μιας συνετούς δημοσιονομικής πολιτικής όπως προβλέπεται και στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης είναι σημαντική, αφού συντείνει στην τοποθέτηση

και διατήρηση μιας πτωτικής πορείας του δημόσιου χρέους, ελευθερώνοντας έτσι χρηματοδοτικούς πόρους για ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, η πορεία του δημόσιου χρέους για τα έτη 2016-2021, ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι χρηματοδοτικές ανάγκες, καθώς και το πρωτογενές ισοζύγιο.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Δημόσιο Χρέος	106,6	97,5	105,6	100,0	94,6	88,0
Χρηματοδοτικές Ανάγκες ⁵	5.9	11.2	5.9	7.9	7.5	6.8
Πρωτογενές Ισοζύγιο	3,0	4,4	4,5	4,7	4,6	4,7

Λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω, εκτιμάται ότι το δημόσιο χρέος θα τεθεί σε πτωτική τροχιά από το 2019 και θα περιορισθεί στο 100,0% του ΑΕΠ. Ακολούθως, εκτιμάται ότι το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ, το 2020 θα κατέλθει στο 94,6%, ενώ το 2021 προβλέπεται να συρρικνωθεί περαιτέρω και να περιορισθεί στο 88,0% του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με την ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) που έχει διεξαχθεί από το Υπουργείο Οικονομικών, το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο κάτω από όλα τα σενάρια στα οποία υιοθετούνται δυσμενέστερες παραδοχές με στόχο την αξιολόγηση της δυναμικής του δημόσιου χρέους.

Αναλυτικά, τα αποτελέσματα έχουν ως ακολούθως:

- Το εναλλακτικό σενάριο 1 (αύξηση των πραγματικών επιτοκίων κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) αν και παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος παρουσιάζει πτωτική τάση πλησιάζοντας το 91,3% του ΑΕΠ το 2021 αποκλίνοντας κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες από το βασικό σενάριο και ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.
- Το εναλλακτικό σενάριο 2 (μείωση πραγματικού του ΑΕΠ κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως), παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο κατά περίπου 12,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, εφόσον λαμβάνονται υπόψη οι ιστορικοί αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2012-14, φθάνοντας στο 100,5% το 2021. Εντούτοις, το σενάριο κρίνεται ως βιώσιμο εφόσον το δημόσιο χρέος ακολουθεί σταθερά πτωτική πορεία.
- Το εναλλακτικό σενάριο 3 (μείωση του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) παράγει ψηλότερα ποσοστά του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε

⁵ Τα στοιχεία αυτά δύναται να διαφοροποιηθούν σε περίπτωση πρόωρης αποπληρωμής των ομολόγων προς την ΣΚΤ

σύγκριση με το βασικό σενάριο, με το περιθώριο να αυξάνεται σταδιακά κάθε χρόνο. Παρόλα αυτά, η τάση που παρουσιάζει είναι πτωτική και ως εκ τούτου το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο, πλησιάζοντας το 95,2% του ΑΕΠ το 2021 το οποίο αποκλίνει κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες από το βασικό σενάριο.

- Το εναλλακτικό σενάριο 4 με συνδυασμό των τριών σεναρίων πιο πάνω (κατά το ¼ της τυπικής απόκλισης των 10-ετούς ιστορικών μέσων όρων, ετησίως) αν και παράγει ψηλότερο ποσοστό του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σχέση με το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να διατηρεί πτωτική τάση και μειώνεται κάτω του 100% του ΑΕΠ το 2021. Το δημόσιο χρέος ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.

	2017	2018	2019	2020	2021
Βασικό σενάριο	97.5	105.6	100.0	94.6	88.0
1. Αυξημένο πραγματικό επιτόκιο κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	97.5	106.4	101.7	97.2	91.3
2. Μειωμένος ρυθμός ανάπτυξης κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	97.5	108.0	105.3	103.4	100.5
3. Μειωμένο πρωτογενές ισοζύγιο κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	97.5	107.4	103.6	100.0	95.2
4. Συνδυασμός των 1-3 πιο πάνω με αποκλίσεις της τάξης του ¼ μονάδας από βασικό σενάριο	97.5	107.9	104.5	101.3	96.7

Τα δημόσια έσοδα της Κεντρικής Κυβέρνησης αναμένεται την επόμενη τριετία να αυξηθούν σε συνάρτηση με την οικονομική δραστηριότητα και να διαμορφωθούν ως ακολούθως:

Συνολικά Έσοδα Κεντρικής Κυβέρνησης 2017-2021 (Προϋπολογισμός)⁶

	2017	2018 Προϋπολογισμός	2018 Αναθεωρημένος	2019 ΜΔΠ	2020 ΜΔΠ	2021 ΜΔΠ
Άμεσοι Φόροι	2.219	2.222	2.238	2.323	2.406	2.490
Έμμεσοι Φόροι	3.199	3.090	3.121	3.250	3.384	3.526
Μη Φορολογικά Έσοδα	1.071	1.021	998	1.035	1.065	1.089
ΣΥΝΟΛΟ	6.488	6.333	6.358	6.609	6.855	7.105

Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις των εσόδων, καθώς και τους δημοσιονομικούς στόχους, το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών για την κεντρική κυβέρνηση καθορίζεται στα €6.250 εκ., €6.400 εκ. και €6.550 εκ για το 2019, το 2020 και το 2021 αντίστοιχα. Λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες της πολιτικής, όπως περιγράφονται στη Δήλωση Κυβερνητικής Πολιτικής στο Κεφάλαιο 2 και τη Δήλωση Πολιτικής Απασχόλησης στο Κεφάλαιο 3, πιο πάνω, τα ανώτατα όρια δαπανών ανά Υπουργείο χωρίς τις αποπληρωμές δανείων και των τόκων επικαιροποιούνται ως ακολούθως:

⁶ Από το έτος 2018 και μετά, τα έσοδα περιλαμβάνουν και επιστροφές φόρων, ως αρνητικά έσοδα, τα οποία κατά τα προηγούμενα χρόνια συμπεριλαμβάνονταν σε κατηγορίες δαπανών

Συνολικές Δαπάνες κατά Υπουργείο⁷

	Τελικά 2017	Εγκριμ. Προϋπολ 2018	Προτ. Προϋπολ 2019	ΜΔΠ. 2020	ΜΔΠ 2021
	€ εκ.	€ εκ.	€ εκ.	€ εκ.	€ εκ.
Συνταγματικές Εξουσίες	61	76	76	85	84
Συνταγματικές Υπηρεσίες	38	25	25	27	27
Ανεξάρτητες Υπηρεσίες	13	16	17	16	16
Υφυπουργείο Ναυτιλίας	-	6.0	9.0	9	9
Άμυνας	346	352	359	355	355
Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος	237	225	232	237	237
Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης	258	296	303	305	305
Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού	57	48	50	59	50
Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	982	930	963	963	963
Εσωτερικών	459	507	513	514	514
Εξωτερικών	68	82	84	82	82
Οικονομικών	1441	1342	1406	1539	1688
Ανεξάρτητα Γραφεία	53	243	241	240	240
Παιδείας και Πολιτισμού	1021	1040	1072	1070	1070
Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων	259	282	284	284	295
Υγείας	537	586	616 ⁸	615	615
Σύνολο	5.830	6.056	6.250	6.400	6.550

Ο καθορισμός των πιο πάνω οροφών δαπανών με βάση τα σημερινά δεδομένα και τις τρέχουσες εκτιμήσεις συμβάλλει στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

⁷ Συνολικές δαπάνες κατά Υπουργείο εξαιρουμένων των αποπληρωμών και των δαπανών για τόκους. Από το έτος 2018 και μετά, επιστροφές φόρων, οι οποίες κατατάσσονταν ως δαπάνες, περιλαμβάνονται στα έσοδα της ΚΚ με αρνητικό πρόσημο.

⁸ Με την εφαρμογή της πρώτης φάσης του ΓΕΣΥ από 1/6/2019 (πρωτοβάθμια ιατρική) οι πιστώσεις που περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο του Π/Υ του Υπουργείου Υγείας για το 2019 θα καλύψουν τόσο τους Π/Υ του Οργανισμού Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας όσο και τις δαπάνες του κράτους που σχετίζονται με τις εισφορές της κυβέρνησης ως εργοδότης και ως τρίτο μέρος.

Σημειώνεται ότι, τα ανώτατα συνολικά όρια δαπανών του ΣΠΔΠ 2019-2021 επικαιροποιούνται για το έτος 2019 σε σχέση με τον Προϋπολογισμό του 2018 και του ΜΔΠ 2018-2020 λόγω ουσιαστικής διαφοροποίησης του μακροοικονομικού πλαισίου, καθώς και του δημοσιονομικού αποτελέσματος του 2017. Με την τροποποίηση αυτή των ανώτατων ορίων, οι δημοσιονομικοί στόχοι δεν τίθενται σε κίνδυνο.

Τονίζεται ότι, η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων στηρίζεται στην τήρηση των ανωτάτων οροφών δαπανών. Οποιαδήποτε απόκλιση θα θέσει σε αμφιβολία την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων και κατ' επέκταση την αξιοπιστία της κυπριακής οικονομίας. Γι' αυτό το λόγο κατά τη διάρκεια του έτους θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να μην υποβάλλονται νέες προτάσεις πολιτικής προς το Υπουργικό Συμβούλιο που εξυπακούουν πρόσθετο δημοσιονομικό κόστος. Η υποβολή νέων προτάσεων από τα Υπουργεία/Τμήματα/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες θα πρέπει να εντάσσεται στη διαδικασία κατάρτισης του προϋπολογισμού και εντός των καθορισμένων ανωτάτων οροφών. Μόνο σε εξαιρετικές και απρόβλεπτες περιπτώσεις θα εξετάζονται νέες προτάσεις μετά την έγκριση του προϋπολογισμού με την προϋπόθεση ότι οι αναγκαίες πιστώσεις θα καλύπτονται από εξοικονομήσεις χωρίς να διαφοροποιείται η συνολική οροφή του προϋπολογισμού και κατ' επέκταση να επηρεάζεται η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων (με πλήρη ανάλυση του ετησίου και μεσοπρόθεσμου κόστους που η πρόταση συνεπάγεται). Όσον αφορά προτάσεις που τροποποιούν υφιστάμενες πολιτικές περιλαμβανομένης και της ένταξης έργων/ προγραμμάτων θα εξετάζονται νοουμένου ότι το δημοσιονομικό κόστος θα καλύπτεται από εξοικονομήσεις.

Σχετικά με την υλοποίηση νέων έργων, (κατασκευαστικά και υποδομής) σύμφωνα με τη μεθοδολογία που ακολουθείται, όλα τα νέα έργα πριν περιληφθούν στον προϋπολογισμό θα πρέπει να έχουν περάσει από την διαδικασία προεπιλογής δηλαδή να έχουν εγκεκριμένα Σημειώματα Έργου (Project Concept Notes-PCN). Σημειώνεται ότι, έργα με κόστος μικρότερο των €0,5 εκ δεν απαιτείται εγκεκριμένο Σημείωμα Έργου εκτός αν ο Υπουργός Οικονομικών αποφασίσει διαφορετικά.

Στο Παράρτημα II καταγράφονται τα μεγαλύτερα έργα που περιλαμβάνονται στο υφιστάμενο ΜΔΠ 2018-2020 με χρονολογική σειρά έναρξης της διαδικασίας υλοποίησης, ενώ στο **Παράρτημα III** καταγράφονται τα σημαντικότερα έργα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Στο **Παράρτημα IV** καταγράφονται μεγάλα έργα υποδομής που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ).

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Το ΣΠΔΠ 2019-2021 ετοιμάστηκε αφού έλαβε υπόψη τόσο τις τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις της κυπριακής οικονομίας και ιδιαίτερα στον τραπεζικό τομέα, όσο και τις μακροοικονομικές προβλέψεις για την επόμενη τριετία και τους δημοσιονομικούς στόχους που έχουν τεθεί.

Σημειώνεται ταυτόχρονα η ύπαρξη κινδύνων, οι οποίοι θα μπορούσαν να επηρεάσουν το βασικό μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι δημοσιονομικοί στόχοι του ΣΠΔΠ 2019-2021. Από πλευράς εσωτερικού περιβάλλοντος, από όπου εκπηγάζουν οι σημαντικότεροι κίνδυνοι, αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία δύναται να προέλθουν από τις ακόλουθες πηγές.

Πρώτο, από τις συνεχιζόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τραπεζικός τομέας λόγω του πολύ ψηλού ακόμα ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Τυχόν μη αποκλιμάκωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και βελτίωση της κερδοφορίας των τραπεζικών ιδρυμάτων αναμένεται να επηρεάσουν αρνητικά την κυπριακή οικονομία μέσω της επιδείνωσης της κεφαλαιουχικής επάρκειας των ιδρυμάτων, της κερδοφορίας τους και της αναιμικής παραχώρησης πιστώσεων στην οικονομία. Από την άλλη πλευρά, η ενδυνάμωση του νομικού πλαισίου σε σχέση με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, δύναται να οδηγήσει σε αύξηση της αποπληρωμής των δανείων αυτών, γεγονός που αναμένεται να συγκρατήσει το ρυθμό αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης.

Ταυτόχρονα, επισημαίνεται το γεγονός ότι, η προοπτική δημιουργίας Φορέα Διαχείρισης των Περιουσιακών Στοιχείων της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας που ενδεχόμενα να παραμείνουν εκτός της επικείμενης συναλλαγής πώλησης, δύναται να επιδράσει θετικά στην αποκλιμάκωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (οικονομίες κλίμακας, εξειδικευμένη διαχείριση), μειώνοντας με τον τρόπο αυτό την επίπτωση στο κράτος από την πρόσφατη έκδοση κρατικών ομολόγων προς όφελος της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας.

Δεύτερο, από τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις που δύναται να προκύψουν από δικαστικές υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον της Δικαιοσύνης τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό και αφορούν υποθέσεις σε σχέση με αποφάσεις της Αρχής Εξυγίανσης των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων καθώς και αποφάσεις της κυβέρνησης στα πλαίσια της εφαρμογής μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης.

Τρίτο, από ενδεχόμενη επιβράδυνση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας ή χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής.

Σημαντικοί κίνδυνοι ελλοχεύουν και από το εξωτερικό περιβάλλον. Η οικονομική πολιτική προστατευτισμού από την Κυβέρνηση των Η.Π.Α., καθώς και η επιβολή νέων κυρώσεων εκ μέρους των ΗΠΑ, δύναται να προκαλέσουν νέα αστάθεια στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια οικονομία. Ακόμη, σε περίπτωση έντασης της κρίσης στις σχέσεις μεταξύ Ε.Ε. και Ρωσίας, θα μπορούσε δυνητικά να επηρεάσει τον εξαγωγικό τομέα της Κύπρου (τουρισμός), στο βαθμό που θα επηρεαστούν οι οικονομικές προοπτικές της Ρωσίας.

Επίσης, οι γεωπολιτικές εξελίξεις στη γύρω περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου με επίκεντρο τις στρατιωτικές εμπλοκές στη Συρία καθώς και του μεταναστευτικού προβλήματος, προκαλούν αβεβαιότητα για την πορεία των οικονομιών των χωρών μελών της Ε.Ε., περιλαμβανομένης και της Κύπρου.

Επιπρόσθετα των πιο πάνω, τυχόν προβληματική έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε και μη επίτευξη ικανοποιητικής συμφωνίας σε σχέση με τη μελλοντική σχέση Η.Β. και Ε.Ε, αναμένεται να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με πιθανές προεκτάσεις στην κυπριακή οικονομία (αποδυνάμωση της στερλίνας έναντι ευρώ, μείωση επενδύσεων από Η.Β και αύξηση κόστους δανεισμού για το κράτος).

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Στα πλαίσια της Διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών, περιλαμβάνεται και ο εκσυγχρονισμός της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι ευρύτερες μεταρρυθμίσεις που ήδη προωθούνται στο δημόσιο τομέα, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, διαρθρωτικές αλλαγές στην οργάνωση και λειτουργία των δημόσιων οργανισμών καθώς και στην ανάπτυξη και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού τους, στοχεύουν στη δημιουργία μιας σύγχρονης και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης που να επιτελεί με επάρκεια και επαγγελματισμό το έργο της και να εξυπηρετεί με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο τη χώρα και τους πολίτες της.

Σε συνέχεια της μελέτης που διεξήχθη για τα οριζόντια θέματα εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Υπηρεσίας (σύστημα αμοιβών και όρων απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, σύστημα αξιολόγησης της απόδοσης του προσωπικού) και της διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς, διαμορφώθηκαν και προωθήθηκαν οι αναγκαίες μεταρρυθμιστικές δράσεις στη Βουλή των Αντιπροσώπων για μελέτη και ψήφιση. Με τα νομοσχέδια αυτά προβλέπεται η εισαγωγή:

- νέων διατάξεων για την αξιολόγηση και την επιλογή υποψηφίων για πλήρωση των ανελικτικών θέσεων της δημόσιας υπηρεσίας, με εισαγωγή και νέας κατηγορίας θέσεων, αυτής της «Διατμηματικής Προαγωγής», με σκοπό την ενίσχυση/ενθάρρυνση της κινητικότητας.
- νέου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων το οποίο συνδέεται με την υπηρεσιακή ανέλιξη των υπαλλήλων σε θέσεις προαγωγής και διατμηματικής προαγωγής και που επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης όλων των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων.

Τα πιο πάνω νομοσχέδια συζητήθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια του 2016 σε συνεδρίες της αρμόδιας Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού και στη συνέχεια τέθηκαν για ψήφιση από την Ολομέλεια της Βουλής, η οποία, ωστόσο, τα καταψήφισε. Η Κυβέρνηση, σε συνέχεια των διαβουλεύσεων και συζητήσεων που έχουν διεξαχθεί αναφορικά με τα πιο πάνω νομοσχέδια, προτίθεται να τα υποβάλει εκ νέου για μελέτη και ψήφιση στη Βουλή των Αντιπροσώπων σε μια νέα προσπάθεια για τη προώθηση της μεταρρύθμισης της δημόσιας υπηρεσίας στα οριζόντια θέματα διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού.

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Υπηρεσίας, έχουν διεξαχθεί ή βρίσκονται σε εξέλιξη **τομεακές μελέτες** οι οποίες εξετάζουν το ρόλο, τις αρμοδιότητες, την οργανωτική δομή και τη στελέχωση συγκεκριμένων Υπουργείων/ Υπηρεσιών/ Ανεξάρτητων Αρχών, το πλαίσιο για κατάργηση ή σύμπτυξη/ενοποίηση μη κερδοσκοπικών οργανισμών και δημόσιων εταιρειών, και την αναδιοργάνωση/ αναδιάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το πρώτο στάδιο των μελετών, το οποίο έχει ήδη ολοκληρωθεί, περιελάμβανε το Τμήμα Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη (ΥΕΕΒΤ), καθώς και τα Υπουργεία Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Παιδείας και Πολιτισμού, και Υγείας, με τους συνδεδεμένους τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου. Περιελάμβανε επίσης και την κατ' αρχήν μελέτη της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το δεύτερο στάδιο των μελετών αναδιάρθρωσης, το οποίο ολοκληρώθηκε, κάλυπτε όλα τα υπόλοιπα Υπουργεία (το Υπουργείο Οικονομικών, περιλαμβανομένων και του Γενικού Λογιστηρίου και της Γενικής Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης, καλύφθηκε από ξεχωριστή μελέτη, κάτω από τη Διαχείριση των Δημοσίων Οικονομικών). Επίσης, ολοκληρώθηκε η μελέτη αναδιοργάνωσης του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού και οι μελέτες που αφορούν την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας, Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας, Ελεγκτική Υπηρεσία, Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου, Γραφείο Επιτρόπου Προστασίας

Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και τη Νομική Υπηρεσία. Κάποιες από τις μελέτες που αφορούν τη Δικαστική Υπηρεσία έχουν ολοκληρωθεί, ενώ άλλες βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη.

Στη βάση και των πορισμάτων των πιο πάνω μελετών αναδιάρθρωσης, τα εν λόγω Υπουργεία αναμένεται να υποβάλουν εισηγήσεις για προώθηση μεταρρυθμιστικών δράσεων. Στη συνέχεια, το Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού θα εξετάσει μεταρρυθμιστικές δράσεις που αφορούν, μεταξύ άλλων, σε αλλαγές στις δομές και αρμοδιότητες. Απώτερος στόχος είναι η λειτουργία του κρατικού μηχανισμού να καταστεί πιο αποδοτική και αποτελεσματική και να επιτευχθούν συνέργειες οι οποίες θα συμβάλουν στην καλύτερη και ορθολογικότερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η ανάγκη για μεταρρυθμίσεις στη δημόσια διοίκηση είναι συνεχής, ώστε να επιτυγχάνονται τα προσδοκώμενα αποτελέσματα με τους ελάχιστους δυνατούς πόρους, σε ένα υγιές δημοσιονομικό πλαίσιο. Για το σκοπό αυτό οι οργανισμοί της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα εξακολουθούν να εφαρμόζουν προγράμματα εκσυγχρονισμού, ούτως ώστε να διέπονται από εύκαμπτες οργανωτικές δομές και αποτελεσματικές διαδικασίες, να αξιοποιούν με πιο ευέλικτο τρόπο το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό, με απώτερο σκοπό την επιτυχή και έγκαιρη υλοποίηση των στόχων τους και των κυβερνητικών πολιτικών στρατηγικής σημασίας.

Η διάρθρωση του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και οι υφιστάμενες πρακτικές και συστήματα προαγωγών/ ανέλιξης, κινητικότητας προσωπικού, διοίκησης απόδοσης και αμοιβών περιορίζουν την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα. Οι μεταρρυθμίσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη στοχεύουν στα ακόλουθα:

- (α) διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της πολιτικής για συνολική συγκράτηση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και του εξορθολογισμού του κρατικού μισθολογίου.
- (β) επίτευξη μιας αποδοτικής και αποτελεσματικής Γενικής Κυβέρνησης και ευρύτερου δημόσιου τομέα.
- (γ) περαιτέρω ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

(α) Διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της πολιτικής για συγκράτηση της συνολικής απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και του εξορθολογισμού του κρατικού μισθολογίου

Για την επίτευξη του εν λόγω στόχου, συνεχίζεται η εφαρμογή των πολιτικών συγκράτησης της απασχόλησης και του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ούτως ώστε αυτό να παραμένει εντός του πλαισίου της οικονομικής ανάπτυξης. Οι πολιτικές και τα μέτρα που συμβάλλουν στην τήρηση της δέσμευσης αυτής, είναι τα ακόλουθα:

- Προώθηση της εισαγωγής Μηχανισμού που ρυθμίζει τη συγκράτηση του ρυθμού αύξησης του Κρατικού Μισθολογίου (απολαβές και συντάξεις) για διατήρηση του σε βιώσιμα επίπεδα κλειδώνοντας παράλληλα τις διορθώσεις που έχουν επιτευχθεί την τελευταία τριετία. Συγκεκριμένα, με τις Συμφωνίες Πλαίσιο για τα έτη 2015 έως 2018 που έχει συνάψει ο Υπουργός Οικονομικών το 2017 με τη ΣΕΚ, την ΠΕΟ και την ΠΑΣΥΔΥ έχει εισαχθεί Μηχανισμός ο οποίος ρυθμίζει και καθορίζει ανώτατο όριο στην

παραχώρηση γενικών αυξήσεων σε μισθούς και συντάξεις της κρατικής υπηρεσίας και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, συνυπολογίζοντας:

- ο τα οικονομικά δεδομένα όπως αυτά εκφράζονται από τη μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σε ονομαστικούς όρους και
- ο μεταβολές του Κρατικού Μισθολογίου που οφείλονται σε μεταβολές:
 - (i) του αριθμού των απασχολούμενων,
 - (ii) του αριθμού αφυπηρετήσεων και δικαιούχων σε συνταξιοδοτικά ωφελήματα,
 - (iii) του μισθολογίου λόγω τιμαριθμικής αναπροσαρμογής⁹ των απολαβών και συντάξεων, και
 - (iv) του μισθολογίου λόγω καταβολής των ετήσιων προσαυξήσεων.
- Διατήρηση του στόχου για συγκράτηση της συνολικής απασχόλησης στη Γενική Κυβέρνηση, με στόχο ένα βιώσιμο μισθολόγιο στα πλαίσια των δημοσιονομικών δυνατοτήτων και περιθωρίων. Για το σκοπό αυτό, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια για τη μείωση της απασχόλησης, συνεχίζονται ως ακολούθως:
 - ο Θέσπιση με νόμο από τον Ιούνιο του 2017 της, επ' αόριστο, επέκτασης της απαγόρευσης πλήρωσης θέσεων Πρώτου Διορισμού, Προαγωγής και Πρώτου Διορισμού και Προαγωγής στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, με διαδικασία εξαίρεσης που περιλαμβάνει έγκριση από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών και Προϋπολογισμού. Επίσης, συνεχίζεται η απαγόρευση πλήρωσης κενών θέσεων Ωρομίσθιου Προσωπικού στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και εξετάζονται περιπτώσεις που δικαιολογούν εξαίρεση από την απαγόρευση, κατ' αναλογία της νεομισμένης διαδικασίας που ακολουθείται για τις θέσεις Πρώτου Διορισμού.
 - ο Συνέχιση της πολιτικής μη δημιουργίας πρόσθετων μόνιμων θέσεων και της μη αναβάθμισης μισθοδοτικών κλιμάκων σε προσωπική βάση, τόσο για τις υπαλληλικές θέσεις όσο και για τις θέσεις Ωρομίσθιου Προσωπικού στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, με εξαίρεση πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις.
 - ο Συνέχιση της πολιτικής απαγόρευσης προσλήψεων εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου, με εξαίρεση συγκεκριμένες μόνο περιπτώσεις. Το μέτρο αυτό αφορά, ως θέμα πολιτικής τόσο τη Γενική Κυβέρνηση όσο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.
 - ο Η δημιουργία νέων θέσεων εξετάζεται μόνο με την κατάργηση ισάριθμων εγκριμένων θέσεων.

Με την εφαρμογή των εν λόγω μέτρων τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των υπηρετούντων υπαλλήλων μειώθηκε συνολικά κατά 3.785 άτομα, από την 31.12.2011 μέχρι τις 31.12.2017. Τα στοιχεία απασχόλησης ανά τομέα κατά τις ίδιες ημερομηνίες παρουσιάζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

⁹ Σε σχέση με την ΑΤΑ, τα επιδόματα, οι μισθοί και οι συντάξεις θα αναπροσαρμόζονται, την 1η Ιανουαρίου έκαστου έτους, ως ακολούθως:

(i) Καταβολή του 50% του ποσοστού της αύξησης του υποκείμενου δείκτη της ΑΤΑ κατά το έτος που προηγείται του έτους αναφοράς σε σχέση με το προηγούμενο έτος του έτους αναφοράς.

(ii) Η πιο πάνω αναπροσαρμογή θα αναστέλλεται σε περίπτωση που κατά το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του έτους που προηγείται του έτους αναφοράς ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης σε πραγματικούς όρους διορθωμένος ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις είναι αρνητικός.

Τομέας απασχόλησης	Απασχόληση την 31/12/2011	Απασχόληση την 31/12/2017
Δημόσια Υπηρεσία: Σύνολο	19,529	17,372
(α) Ανεξάρτητες Υπηρεσίες/ Υπουργεία εξαιρουμένων των τομέων της Υγείας και της Παιδείας	13,819	11,905
(β) Υγεία	5,332	5,378
(γ) Εποχικό προσωπικό	378	89
Παιδεία	12,789	12,838
Δικαστική Υπηρεσία	104	119
Κυπριακός Στρατός	4,080	4,131
Αστυνομία	5,373	5,021
Πυροσβεστική Υπηρεσία	723	669
Κρατικοί Αξιωματούχοι	121	122
Ωρομίσθιο Κυβερνητικό Προσωπικό (μόνιμο και εποχικό)	9,548	8,210
ΣΥΝΟΛΟ	52,267	48,482
*Σημείωση Από το Νοέμβριο 2016 στον Κυπριακό Στρατό απασχολούνται, επιπρόσθετα του μόνιμου προσωπικού που παρουσιάζεται στον πίνακα, 2,945 Συμβασιούχοι Οπλίτες, έναντι περιορισμού των Οπλιτών που υπηρετούν υποχρεωτική θητεία. Σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό του 2018, ο εγκεκριμένος αριθμός των Συμβασιούχων Οπλιτών είναι 3.080.		

- Παράλληλα, τονίζεται η ανάγκη συγκράτησης της απασχόλησης του εκπαιδευτικού προσωπικού έτσι ώστε να τηρείται το καθορισμένο ανώτατο όριο. Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται επιβεβλημένη η επαναξιολόγηση, διαφοροποίηση και κατάργηση υφιστάμενων θεσμών/πολιτικών. Το πιο πάνω θα πρέπει να συνδυαστεί με δράσεις για βελτίωση της απόδοσης των δαπανών παιδείας για βελτίωση των επιπέδων μάθησης και εκπαίδευσης.
- Συνέχιση της προσπάθειας για κατάργηση κενών μόνιμων θέσεων, όπου είναι εφικτό, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ομαλή λειτουργία των Υπουργείων/Τμημάτων/Υπηρεσιών και Οργανισμών της Γενικής Κυβέρνησης. Κατά την περίοδο 2013-2018 καταργήθηκαν 2,007 κενές θέσεις (1,327 θέσεις στη Δημόσια Υπηρεσία και 680 θέσεις Ωρομίσθιου Κυβερνητικού Προσωπικού). Σημειώνεται ότι, σε περίπτωση μετατροπής συμβάσεων εργασίας εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου, ο Υπουργός Οικονομικών δυνατόν να αποφασίσει, μετά από σύσταση του Διευθυντή του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού, την κατάργηση ισάριθμων κενών μόνιμων εγκεκριμένων θέσεων.
- Η κυβέρνηση προωθεί την εισαγωγή Σχεδίου Παροχής Συνταξιοδοτικών Ωφελημάτων μέσω της λειτουργίας Ταμείου Προνοίας το οποίο θα καλύψει τους νεοεισερχόμενους υπαλλήλους στην κρατική υπηρεσία και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, αυτούς δηλαδή που έχουν προσληφθεί μετά την 1.10.2011 και, ως εκ τούτου, δεν έχουν δικαίωμα να ενταχθούν στο Κυβερνητικό Σχέδιο Συντάξεων ή σχέδιο συντάξεων όμοιο με αυτό, καθώς και τους εργοδοτούμενους αορίστου χρόνου

(β) Επίτευξη ενός αποδοτικού και αποτελεσματικού δημόσιου τομέα

Στο πλαίσιο υλοποίησης του εν λόγω στόχου, μέτρα που συνεχίζουν να υλοποιούνται ή αναμένεται να υιοθετηθούν αφορούν στα πιο κάτω:

- Εισαγωγή ενός νέου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων, το οποίο συνδέεται με την υπηρεσιακή ανέλιξη των υπαλλήλων και που επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης όλων των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων.
- Υιοθέτηση νέων διατάξεων για την αξιολόγηση και επιλογή υποψηφίων από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας σε ανελικτικές θέσεις στη δημόσια υπηρεσία, οι οποίες βασίζονται σε σύγχρονες μεθόδους και εργαλεία και με τις οποίες καθορίζονται συγκεκριμένα κριτήρια αξιολόγησης των υποψηφίων και βαρύτητα για κάθε ένα από αυτά, με στόχο τη βέλτιστη αξιολόγηση της επάρκειας και των ικανοτήτων/δεξιοτήτων τους με αντικειμενικό, διαφανή και αξιοκρατικό τρόπο.
- Αναδιοργάνωση Ανεξάρτητων Υπηρεσιών/Υπουργείων/Τμημάτων καθώς και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Κρατικών Οργανισμών, στη βάση των Σχεδίων Δράσης που ετοιμάζονται στα πλαίσια των μελετών που αφορούν στα τομεακά θέματα, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητάς τους.
- Συνέχιση της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης για την Ανάπτυξη το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο με την Απόφασή του με αρ. 78.292 και ημερ. 4.2.2015 και το οποίο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την προώθηση της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, της Διαφάνειας και της Βελτίωσης της Εξυπηρέτησης του Πολίτη.
- Αξιοποίηση των εργαλείων κινητικότητας των υπαλλήλων, περιλαμβανομένου και του ωρομίσθιου προσωπικού για κάλυψη των αναγκών στελέχωσης στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα. Κύρια πλεονεκτήματα της κινητικότητας είναι η δυνατότητα ικανοποίησης αναγκών σε προσωπικό όπως αυτές ανακύπτουν, η αξιοποίηση των εμπειριών και ικανοτήτων των υπαλλήλων και η πρόκληση του ενδιαφέροντός τους για απόδοση. Τα εργαλεία που είναι διαθέσιμα για την κινητικότητα έχουν πλέον ενισχυθεί και αποτελούνται από τα ακόλουθα:
 - ο θεσμός της εναλλαξιμότητας, στον οποίο έχουν πλέον ενταχθεί όλοι οι εργοδοτούμενοι αορίστου χρόνου (πλην αυτών που υπάγονται στο Υπουργείο Υγείας), διευρύνοντας τη συνολική αριθμητική δύναμη του εναλλάξιμου προσωπικού κατά 50%
 - οι θεσμοί της ανάθεσης καθηκόντων και απόσπασης, οι οποίοι παρέχουν τη δυνατότητα σε κάθε Υπουργείο/Ανεξάρτητη Υπηρεσία να διαχειρίζεται το προσωπικό της με περισσότερη ευελιξία και αποτελεσματικότητα χωρίς την εμπλοκή του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού
 - η λειτουργία εσωτερικής αγοράς εργασίας στη Δημόσια Υπηρεσία μέσω της οποίας οι ίδιοι οι υπάλληλοι μπορούν να εκδηλώσουν ενδιαφέρον για απασχόληση σε άλλες θέσεις απ' αυτές που κατέχουν
 - η κινητικότητα υπαλλήλων μεταξύ της δημόσιας υπηρεσίας και των οργανισμών δημοσίου δικαίου καθώς και μεταξύ των οργανισμών δημοσίου δικαίου, η οποία έχει θεσπιστεί με σχετικό νόμο.).

(γ) Διαμόρφωση και Εφαρμογή Πολιτικής Μάθησης για την Ανάπτυξη Οργανισμών και Στελεχών του Δημόσιου Τομέα

Στο πλαίσιο υλοποίησης του εν λόγω στόχου, οι ενέργειες που προωθούνται αφορούν:

- Διάγνωση των πραγματικών αναγκών μάθησης των οργανισμών όπως προκύπτουν από την αποστολή και στόχους του κάθε Οργανισμού.
- Στο σχεδιασμό, υλοποίηση και αξιολόγηση μαθησιακών δραστηριοτήτων για την ικανοποίηση των μαθησιακών αναγκών που απορρέουν από τα μαθησιακά πλάνα των Υπουργείων.
- Στη μαθησιακή και συμβουλευτική υποστήριξη μεταρρυθμίσεων και αλλαγών (π.χ. Μεταρρύθμιση της Διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών (PFM), Εισαγωγή νέου Συστήματος Διαχείρισης της Απόδοσης στη Δ.Υ, Θέματα Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (e-government), Θέματα Απλοποίησης Διαδικασιών και Έξυπνης Ρύθμισης).
- Στο σχεδιασμό, υλοποίηση και αξιολόγηση μαθησιακών δραστηριοτήτων βασικής κατάρτισης (π.χ Εκπαίδευση Γενικού Γραμματειακού Προσωπικού, Εκπαίδευση Γενικού Διοικητικού Προσωπικού, Εκπαίδευση στην Κυπριακή Δημόσια Διοίκηση, Εκπαίδευση σε Θέματα Ε.Ε, Εκπαίδευση σε θέματα ισότητας, καταπολέμησης της βίας & κάθε είδους των διακρίσεων, Εκπαίδευση σε Θέματα Ασφάλειας και Υγείας) που απορρέουν είτε από διαχρονικές επαναλαμβανόμενες δεσμεύσεις της ΚΑΔΔ, είτε από πρωτοβουλίες της ΚΑΔΔ.
- Στη διαμόρφωση και προώθηση μιας πολιτικής μάθησης για τη Δ.Υ.
- Στην παροχή μαθησιακής και συμβουλευτικής υποστήριξης για θέματα οργανωσιακής ανάπτυξης μέσω της χρήσης των εργαλείων του Κοινού Πλαισίου Αξιολόγησης (CAF) και του Δομημένου Δημοκρατικού Διαλόγου.
- Στη στρατηγική Ανάπτυξη της ΚΑΔΔ και στην προώθηση υποστηρικτικών διαδικασιών για τη διαχείριση της μάθησης με στόχο τη δικτύωση της ΚΑΔΔ με άλλους αντίστοιχους οργανισμούς της Κύπρου και του εξωτερικού, την εκπροσώπηση της Κύπρου σε διεθνή φόρα την ενδυνάμωση και την αποτελεσματική λειτουργίας της ΚΑΔΔ.

Οι αλλαγές που συντελούνται στο δημόσιο τομέα επηρεάζουν άμεσα και τον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα και οι κατευθυντήριες γραμμές για την ετοιμασία του κρατικού προϋπολογισμού, καλύπτουν και τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθώς και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

Με βάση τα πιο πάνω και για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων συστήνεται όπως υιοθετηθούν οι πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές για την κατάρτιση του Προϋπολογισμού του 2019 και του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου 2019-2021:

- α) Καθορισμός των δαπανών των Υπουργείων/Τμημάτων/Ανεξάρτητων Υπηρεσιών εντός των ανωτάτων ορίων δαπανών που έχουν τεθεί και που παρουσιάζονται στον πίνακα της σελίδας 31.
- β) Διατήρηση της υφιστάμενης πολιτικής επιδομάτων για τα διάφορα επιδόματα που παραχωρούνται σε κρατικούς αξιωματούχους, κρατικούς υπαλλήλους και ωρομίσθιο προσωπικό όπως περιγράφονται στον περί Προϋπολογισμού του 2018 Νόμο του 2017 (Νόμος Αρ 51/(II) του 2017) .
- γ) Υποβολή νέων προτάσεων από τα Υπουργεία/Τμήματα/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες μέσω της διαδικασίας κατάρτισης του προϋπολογισμού και εντός των καθορισμένων ανώτατων οροφών.
- δ) Έγκριση της Δήλωσης Κυβερνητικής Στρατηγικής που περιγράφει τους άξονες αναπτυξιακής πολιτικής της κυβέρνησης που περιγράφεται στο Κεφάλαιο 1.
- ε) Έγκριση τη Δήλωσης Πολιτικής Απασχόλησης που περιγράφεται στο Κεφάλαιο 3.
- στ) Ολοκλήρωση και υποβολή στο Υπουργείο Οικονομικών των Στρατηγικών Σχεδίων των Υπουργείων σύμφωνα με τη Δήλωση Κυβερνητικής Πολιτικής και την ετοιμασία του Προϋπολογισμού του 2019 και του ΜΔΠ 2019-2021 σύμφωνα με τα Στρατηγικά Σχεδία και τις προτεραιότητες πολιτικής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Παρατίθενται στον ακόλουθο πίνακα οι κυριότεροι οικονομικές δείκτες της κυπριακής οικονομίας για τα έτη 2014 έως 2021.

	2014	2015	2016 ^ε	2017 ^ε	2018 ^π	2019 ^π	2020 ^π	2021 ^π
Ρυθμός μεταβολής								
ΑΕΠ	-1,4	2,0	3,4	3,9	3,8	3,6	3,2	3,0
Εγχώρια Ζήτηση	-1,3	2,9	5,2	8,3	5,9	4,5	3,4	3,1
Κατανάλωση	-1,0	1,6	2,6	3,9	2,9	2,7	2,1	1,6
Ιδιωτική Κατανάλωση	0,7	2,6	3,3	4,2	3,5	3,0	2,5	2,0
Δημόσια Κατανάλωση	-7,2	-2,6	-0,3	2,7	0,6	1,2	0,2	0,1
Πάγιες Επενδύσεις	-17,5	13,6	35,0	27,8	16,3	10,2	7,4	7,2
Αποθέματα	2,2	-0,1	-2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Εξωτερικό Ισοζύγιο	-0,1	-0,9	-1,7	-4,5	-2,3	-1,2	-0,5	-0,3
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	4,2	5,8	4,0	3,4	4,4	4,2	4,0	4,0
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	4,6	7,4	6,8	10,1	7,4	5,4	4,2	4,0
Εναρμονισμένος Ρυθμός Πληθωρισμού	-0,3	-1,5	-1,2	0,7	0,5	1,0	1,5	2,0
Ποσοστό Ανεργίας	16,1	14,9	12,9	11,0	9,5	8,0	6,5	5,0
Αύξηση Απασχόλησης	-1,8	1,5	3,3	3,4	3,0	2,5	2,2	2,0
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	-17,5	13,6	35,0	27,8	16,3	10,2	7,4	7,2
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ) ⁱ	-9.0	-1.3	0.3	1.8	1.7	1.7	1.8	1.9
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ) ⁱⁱ	-0.4	-0.3	0.3	1.8	1.7	1.7	1.8	1.9
Πρωτογενές Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ) ⁱⁱⁱ	-5.9	1.7	3.0	4.4	4.5	4.7	4.6	4.6
Έσοδα (% του ΑΕΠ)	39.5	39.0	38.6	39.7	39.1	38.9	38.4	37.6
Δαπάνες (% του ΑΕΠ)	48.5	40.3	38.3	37.9	37.4	37.2	36.6	35.7
Δημόσιο Χρέος (% του ΑΕΠ)	107.5	107.5	106.6	97.5	105.6	100.0	94.6	88.0

ε: εκτίμηση π: πρόβλεψη

ⁱ Συμπεριλαμβάνει την ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων ύψους 8.7% και 1% του ΑΕΠ για τα έτη 2014 και 2015 αντίστοιχα.

ⁱⁱ Δεν συμπεριλαμβάνει την ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων.

ⁱⁱⁱ Συμπεριλαμβάνει την ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

**ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΜΔΠ 2018-2020
ΚΑΤΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΕΙΡΑ ΕΝΑΡΞΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
(ΤΑ ΠΟΣΑ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ)**

		2018	2019	2020
		€ εκ.	€ εκ.	€ εκ.
Οδικά Έργα	Περιμετρικός Λευκωσίας		55,0	
	Λεμεσού– Σαϊττά		25,0	
	Ακρούντα–Διερώνα (απομένουν απαλλοτριώσεις)		5,0	
	Δρόμος Πόλης – Πάφου		60,0	
	Ξυλοφάγου – Ορμήδεια		1,5	
	Αναβάθμιση Κόμβου Κόρνου		1,5	
	Γέφυρα Μονής		1,5	
	Συνδετικός Γεροσκήπου	3,5		
	Δρόμος Πόλης – Πάφου Βελτιώσεις	1,0		
	Συνδετήριος ΚΟΤ – Σπύρου Κυπριανού Γεροσκήπου	0,9		
	1 ^{ης} Απριλίου στο Παραλίμνι	1,8		
	Μακαρίου στον Ύψωνα	1,7		
	Δρόμος Σωτήρα-Δερύνεια			8,0
	Μονοδρόμηση Λεωφ. Καλλιπόλεως Μακαρίου*	<u>5,3</u>		
	Ανάπλαση Μακαρίου-Ευαγόρου-Στασικράτους (Λευκωσία)*		<u>28,8</u>	
	Αναβάθμιση Μισιαούλη και Καβάζογλου (Λεμεσός)*	<u>5,0</u>		

	Ανάπλαση Λεωφόρου Ομήρου (περιλαμβανομένου χώρου στάθμευσης)*	<u>7,5</u>		
	Ανάπλαση του Εξωτερικού Περιμετρικού Τόξου Τάφρου*		<u>13,0</u>	
Κτιριολογικό	Πρώτες Βοήθειες στο Μακάρειο Νοσοκομείο		1,5	
	Υπουργείο Εξωτερικών – ανακαίνιση		3,0	
	Κτίριο Μετανάστευσης		13,0	
	Χημείο		39,0	
	Βουλή των Αντιπροσώπων		80,0	
	Ενεργειακή Απόδοση Κυβερνητικών Κτιρίων Πάφου		4,0	
	Κυριάκου Μάτση Λευκωσίας		2,5	
	Πνευμονολογική Κλινική Κυπερούντας	4,0		
	Πρώτες Βοήθειες Κυπερούντας	0,8		
	Ανακαίνιση Ψυχιατρείου Αθαλάσσας	2,0		
	Δικαστήριο Αμμοχώστου	2,5		
	Οικογενειακό Δικαστήριο	1,2		
	Πυροσβεστικός Σταθμός Λεμεσού	1,4		
	Πυροσβεστικός Σταθμός Βασιλικού	1,6		
	Κορωναίο στον Πειραιά - Ανακατασκευή	1,0		
	Αρχαιολογικό Μουσείο			70,0

	Κτίριο Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας (τέλος του 2020)			14,0
	Ανέγερση Παραδοσιακής Δημοτικής Αγοράς στη Λάρνακα*	7,8		
	Αποκατάσταση Παλιάς Δημοτικής Αγοράς (Λευκωσία)*		5,0	
	Ανακαίνιση Δημοτικού Θεάτρου Λευκωσίας	9,0		
Σχολικά Κτίρια	Β Δημοτικό Σχολείο Ύψωνα – Γενική Αναβάθμιση Κτιρίων, Επεκτάσεις, Διαμορφώσεις		1,55	
	Δημοτικό Σχολείο Τίμη-Γενική Αναβάθμιση Κτιρίων, Επεκτάσεις Διαμορφώσεις		1,45	
	Γυμν. Παραλιμνίου-Γενική Αναβάθμιση Κτιρίων, Επεκτάσεις, Διαμορφώσεις		3,15	
	Β Δημοτικό Σχολείο Γερίου Αντικατάσταση		4,50	
	Δημοτικό Σχολείο Ανάγειας – Γενική Αναβάθμιση, Επεκτάσεις, Διαμορφώσεις		1,00	
	Δημοτικό Σχολείο Αγ. Θεοδώρου- Γενική Αναβάθμιση, Επεκτάσεις, Διαμορφώσεις		0,80	
	Β Δημοτικό Σχολείο Κολοσσίου – Γενική Αναβάθμιση, Επεκτάσεις, Διαμορφώσεις		1,50	
	ΣΤ Δημοτικό Σχολείο Λεμεσού – Γενική Αναβάθμιση, Επεκτάσεις, Διαμορφώσεις		2,20	

	Γυμνάσιο Κωνσταντινουπόλεως-Γενική Αναβάθμιση, Επεκτάσεις, Διαμορφώσεις		1,50	
	Ευριβιάδειο Γυμνάσιο – Γενική Αναβάθμιση, Επεκτάσεις, Διαμορφώσεις		3,15	
	Β Τεχνική Σχολή Λεμεσού – Γενική Αναβάθμιση, Επεκτάσεις, Διαμορφώσεις		3,40	
	Ειδική Σχολή Αποστόλου Λουκά Ερυθρού Σταυρού, Λεμεσός - Αντικατάσταση, Ανέγερση	5,00		
	Νέα Τεχνική Σχολή Αγίου Λαζάρου - Ανέγερση	9,30		
	Α Δημοτικό Σχολείο Παλλουριώτισσας - Αντισεισμική Αναβάθμιση, Επέκταση, Συντήρηση	1,80		
	Α Δημοτικό Σχολείο Αγλαντζιάς Άγιος Γεώργιος - Επέκταση, Αντισεισμική Αναβάθμιση, Γενική Βελτίωση	2,25		
	Δ Δημοτικό Σχολείο Αγλαντζιάς - Αντισεισμική Αναβάθμιση, Επεκτάσεις, Μετατροπές	2,20		
	Δημοτικό Σχολείο Άγιος Γεώργιος Βρυσούλλων Αχερίτου - Γενική Βελτίωση	0,76		
	Α Δημοτικό Σχολείο Αγίου Λαζάρου - Γενική Αναβάθμιση/ Αντικατάσταση	3,50		
	Δημοτικό Σχολείο Δροσιάς (Κ.Α) Λάρνακας - Αντικατάσταση Πτέρυγας, Επέκταση, Αναβάθμιση, Μετατροπές	1,30		

	Δημοτικό Σχολείο Μουταγιάκας - Γενική Αναβάθμιση Κτιρίων, Επεκτάσεις, Διαμορφώσεις	1,55		
<u>Περιβαλλοντικά</u>	Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Λευκωσίας*		<u>27,0</u>	
	Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Λεμεσού*		<u>27,0</u>	
	Σταθμός Επεξεργασίας Λυμάτων Δυτικής Λεμεσού*		<u>24,0</u>	
	Φράγμα και Αγωγός Τερσεφάνου (Επαναχρησιμοποίηση λυμάτων Λάρνακας*)		<u>24,0</u>	
	Ενεργειακή Αναβάθμιση Δημόσιων Κτιρίων*		<u>20,0</u>	
	Αντλημμυρικά Αραδίππου (φράγμα Καμμιση & Αρχαγγέλου)*		<u>13,0</u>	
<u>Άλλα Έργα</u>	Ανέγερση Νέου Γηπέδου στη Λεμεσό		<u>€37,0</u>	

*Έργα τα οποία συγχρηματοδοτούνται κατά 85% από Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

**ΚΥΡΙΑ ΕΡΓΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΘΑ ΥΛΟΠΟΙΗΘΟΥΝ Ή ΘΑ ΑΡΧΙΣΕΙ Η ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΣ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2018-2020**

Τίτλος Έργου	Προϋπολογιζόμενο Κόστος (€) μη συμπεριλαμβ. του ΦΠΑ
1. Η-Ταυτότητες	1.050.000
2. Επέκταση της Κυβερνητικής Αποθήκης Πληροφοριών ΚΑΠ	4.000.000
3. Κέντρο Τηλεφωνικής Εξυπηρέτησης	1.700.000
4. Σύστημα Διαχείρισης Επιχειρησιακών Πόρων (ERP)	35.000.000
5. Ηλεκτρονική Δικαιοσύνη (eJustice)	10.937.200
6. Κυβερνητικό Ενοποιημένο Δίκτυο Φωνής και Δεδομένων – Τμήμα Ηλεκτρομηχανολογικών Υπηρεσιών	16.200.000
7. Αναβάθμιση του Συστήματος Πληροφοριών Γης (ΣΠΓ) - Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας	19.428.080
8. Εφαρμογή Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Υγείας του Υπουργείου Υγείας σε όλα τα κρατικά Νοσοκομεία και Κέντρα Υγείας (ΟΠΣΥ)	43.950.000

9. Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης Σειράς Προτεραιότητας και Εξυπηρέτησης για τα Κέντρα Εξυπηρέτησης του Πολίτη (ΚΕΠ) και τα Κέντρα Πολίτη (ΚΕΠΟ)	347.490
10. Ενοποιημένο Πληροφοριακό Σύστημα του Τμήματος Φορολογίας	30.000.000
11. Ολοκληρωμένη λύση για τη δημιουργία ενιαίας μηχανογράφησης των Δήμων της Κύπρου και την παροχή υπηρεσιών ηΔιακυβέρνησης	2.410.000
12. Union Customs Code Work Plan (UCCWP)	13.756.000
13. Ανάπτυξη, εγκατάσταση, λειτουργία και συντήρηση μίας ολοκληρωμένης πλατφόρμας διαχείρισης μητρώων (New Integrated Registry Platform Solution) στους Κλάδους Εταιρειών και Πνευματικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, του Τμήματος Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη (ΤΕΕΕΠ).	13.800.000
14. Επέκταση του συστήματος Αυτοματοποίησης Γραφείου (eOASIS) σε όλη τη δημόσια υπηρεσία	6.381.000
15. Σχέδιο Δράσης (ΣΔ) ΑΡΙΑΔΝΗ για νέες ηΥπηρεσίες προς πολίτες/επιχειρήσεις	750.000
16. Παροχή Υπηρεσιών Στενοτύπησης	22.463.819
17. Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα «Ιππόδαμος» - Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως	6.646.247
18. Αναβάθμιση Συστήματος Υπηρεσιών Κοινωνικών Ασφαλίσεων & δημιουργία Κέντρου Δεδομένων	1.941.699

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

**ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΠΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΝΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (ΕΤΕπ)**

A/A	ΟΝΟΜΑ ΕΡΓΟΥ	Ημερομηνία Υπογραφής Συμφωνίας	Ύψος δανείου από ΕΤΕπ	Συνολικό κόστος έργου	Λεπτομέρειες έργου
1.	Χρηματοδότηση της Β' Φάσης της Πανεπιστημιούπολης	12/12/2014	€162 εκ.	€216 εκ.	Το έργο αφορά την επέκταση και εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων του Πανεπιστημίου Κύπρου που θα εκτελεστούν την περίοδο 2014-2020, συμπεριλαμβανομένων (i) της κατασκευής νέων υποδομών στην Πανεπιστημιούπολη της Αθαλάσσας, (ii) της ανακαίνισης και αναβάθμισης της Πανεπιστημιούπολης του ακαδημαϊκού χώρου και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και των αντισεισμικών χαρακτηριστικών της και, (iii) της ανακαίνισης και αναβάθμισης των υφιστάμενων, εκτός Πανεπιστημιούπολης, εγκαταστάσεων του Σιακόλειου Εκπαιδευτικού Κέντρου Υγείας

2.	Χρηματοδότηση του αγωγού μεταφοράς νερού από τη μονάδα αφαλάτωσης Βασιλικού στη Λευκωσία	18/10/2016	€40 εκ.	€54 εκ.	Περιλαμβάνει την κατασκευή 167 χιλιομέτρων αγωγών, αντλιοστασίων και άλλων υποστηρικτικών έργων υποδομής και αναμένεται ότι θα βελτιώσει την υδατοπρομήθεια της πόλης και 28 κοινοτήτων της δυτικής επαρχίας Λευκωσίας.
3.	Χρηματοδότηση του Ινστιτούτου Νευρολογίας και Γενετικής Κύπρου (ΙΝΓΚ)	01/06/2017	€26 εκ.	€40 εκ.	Το έργο αφορά την ανέγερση και λειτουργία κτηρίου για να φιλοξενήσει έργα Έρευνας και Ανάπτυξης (Ε&Α) μέσα από την ανάπτυξη καινούριων εγκαταστάσεων και νέου εξοπλισμού αιχμής και τη δημιουργία νέων ερευνητικών ομάδων που θα έχει ως κύριο στόχο την εφαρμοσμένη ιατρική και βιοϊατρική έρευνα με επίκεντρο τον ασθενή. Επίσης περιλαμβάνει συντήρηση και ανακαίνιση των υφισταμένων εγκαταστάσεων υποδομής του ΙΝΓΚ, προκρίμενου να βελτιωθεί η λειτουργία των τρέχοντων δραστηριοτήτων Ε&Α.

4.	Χρηματοδότηση της ανέγερσης ιδιόκτητου τερματικού αποθήκευσης πετρελαιοειδών του ΚΟΔΑΠ	28/12/2017	€35 εκ.	€52,8 εκ.	Το ιδιόκτητο τερματικό του ΚΟΔΑΠ θα ανεγερθεί στο Ενεργειακό Κέντρο Βασιλικού και θα αποτελείται, στην παρούσα φάση, από έξι δεξαμενές αποθήκευσης υγρών καυσίμων συνολικής χωρητικότητας 200.000 κυβικών μέτρων, αγωγούς και αντλιοστάσια, συστήματα πυρασφάλειας και προστασίας, καθώς και κτίριο διοίκησης.
----	--	------------	---------	-----------	--